

Міністерство освіти і науки України  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

## **МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

Методичні рекомендації  
до самостійної роботи студентів 3-го курсу  
спеціальності «Міжнародні економічні відносини»  
освітньої програми «Міжнародні економічні відносини»

УДК 339.9(075.8)  
М 55

**Рецензенти:**

**Н. Г. Дуна** – канд.екон.наук, доцент кафедри міжнародної економіки та світового господарства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

**І. В. Тимошенко** – д-р екон. наук, професор кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради  
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна  
(протокол № 1 від 31 жовтня 2018 року)*

М 55

**Міжнародні** економічні відносини : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів 3-го курсу спеціальності «Міжнародні економічні відносини» освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» / уклад. О. А. Довгаль, Г. В. Сердюк — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. — 64 с.

Видання містить програму навчальної дисципліни, методичні матеріали до семінарських занять, організаційно-методичні рекомендації до самостійної роботи студентів, теоретичні питання для підготовки до підсумкового контролю.

**УДК 339.9(075.8)**

© Харківський національний університет  
імені В. Н. Каразіна, 2019  
© Довгаль О. А., Сердюк Г. В., уклад., 2019  
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2019

## ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Програма навчальної дисципліни «Міжнародні економічні відносини».....	5
3. Структура навчальної дисципліни:.....	14
4. Методичні матеріали до семінарських занять.....	17
5. Індивідуальні завдання.....	55
6. Організаційно-методичні рекомендації до самостійної роботи студентів і проведення контролю знань.....	56
7. Теоретичні питання для підготовки до екзамену у 5-му семестрі.....	59
8. Теоретичні питання для підготовки до екзамену у 6-му семестрі.....	61

## 1.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма вивчення нормативної дисципліни «Міжнародні економічні відносини» складена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності «Міжнародні економічні відносини» спеціалізації «Міжнародні економічні відносини».

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є система зв'язків національних економік різних країн на основі міжнародного поділу праці.

**Міждисциплінарні зв'язки:** з метою поліпшення засвоєння навчального матеріалу курсу студентам необхідні теоретичні знання і практичні навички в галузі загальної економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, історії політичних і економічних вчень, зовнішньої політики України, теорії і практики зовнішньої торгівлі, світових фінансів, митного регулювання, основ сучасної геополітики.

**Метою** викладання навчальної дисципліни «Міжнародні економічні відносини» є формування системи спеціальних знань з проблем розвитку та сучасного стану міжнародних економічних відносин (МЕВ) для фундаментальної та спеціальної економічної освіти та практичної діяльності у сфері національного і світового господарства.

**Основними завданнями** вивчення дисципліни «Міжнародні економічні відносини» є:

- формування у студентів системи знань про основні форми міжнародних економічних відносин (міжнародну торгівлю, міжнародний рух капіталів, валютно-фінансові та кредитні відносини, науково-технологічний обмін, міжнародну міграцію робочої сили тощо), сучасні форми активізації міжнародних економічних відносин (вільні економічні зони, транснаціональні корпорації);

- вивчення основних закономірностей розвитку сучасних міжнародних економічних відносин, шляхів та особливостей їх реалізації як загалом, так і на прикладі країн, інтеграційних об'єднань, регіонів світової економіки;

- визначення місця і ролі України в системі міжнародних економічних відносин.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

**знати:**

- понятійний апарат, що застосовується в світовій господарській практиці;

- сутність міжнародних економічних відносин, їх значення й еволюцію, чинники і рівні розвитку, особливості дії законів і принципів;

- загальні закономірності розвитку міжнародних економічних відносин, форми прояву цих закономірностей у різних секторах і регіонах,

інтеграційних об'єднаннях, економічних союзах та окремих країнах світового господарства;

- основні механізми регулювання й управління розвитком міжнародних економічних відносин на національному та інтернаціональному рівнях;

- особливості участі України в міжнародних економічних відносинах;

**вміти:**

- творчо аналізувати стан системи міжнародних економічних відносин, визначати проблеми й тенденції їх розвитку;

- аналізувати динамічні якісні зміни у розвитку міжнародних економічних відносин;

- давати оцінку поточним міжнародним економічним подіям;

- характеризувати сучасний стан, проблеми та перспективи участі України в міжнародних господарських зв'язках;

- використовувати одержані знання в умовах України, виходячи з мети її інтеграції у сучасну систему світогосподарських зв'язків.

Набуті знання при вивченні курсу розширять базу теоретичних економічних знань у студентів як основи для формування навичок і вмінь дослідження практичних проблем сучасних міжнародних економічних відносин, створять логічну основу для підготовки висококваліфікованих фахівців з вищою економічною освітою, дозволять майбутнім спеціалістам застосовувати їх у науковій та практичній діяльності при вирішенні фахових завдань.

## **2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»**

### **Розділ 1.**

#### **СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

##### **Тема 1.1. Сутність, принципи та етапи розвитку міжнародних економічних відносин**

Сутність, рівні та ознаки міжнародних економічних відносин. Рівні міжнародних економічних відносин. Міжнародні економічні контакти. Міжнародна економічна взаємодія. Міжнародне економічне співробітництво. Міжнародна економічна інтеграція. Об'єкти й суб'єкти міжнародних економічних відносин. Класифікація міжнародних організацій. Принципи міжнародних економічних відносин. Принципи (основи) міжнародних економічних відносин Організації Об'єднаних Націй (ООН). Етапи розвитку міжнародних економічних відносин (доколоніальний, колоніальний, світова економіка, глобальна економіка). Форми прояву міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля. Зовнішня торгівля. Міжнародний рух

капіталу. Позичковий капітал. Підприємницький капітал. Міжнародна міграція робочої сили. Міжнародна передача технологій. Трансфер технологій. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Валютна система. Фінансова система. Міжнародна економічна інтеграція. Особливості розвитку форм прояву МЕВ на сучасному етапі.

## **Тема 1.2. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин**

Суть і структура середовища МЕВ. Середовище міжнародних економічних відносин. Внутрішнє середовище МЕВ. Зовнішнє середовище МЕВ. Макросередовище. Мезосередовище. Мікросередовище. Природно-географічне середовище МЕВ. Політико-правове середовище МЕВ. Політичне середовище МЕВ. Правове середовище МЕВ. Законодавча система. Економічне середовище МЕВ. Економічна система. Соціально-культурне середовище МЕВ. Культура. Інфраструктурне середовище МЕВ. Інформаційно-комунікаційні системи в МЕВ. Технологічне середовище МЕВ.

## **Розділ 2.**

### **СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ**

#### **Тема 2.1. Суть, напрями та фактори розвитку міжнародного поділу праці**

Організаційні форми міжнародного поділу праці та передумови його формування. Територіальний поділ праці. Видова структура системи суспільно-територіальної організації праці. Взаємодія географічного поділу праці з міжнародною спеціалізацією, світовою структурою експорту та міжнародними інвестиціями. Світове господарство та світовий ринок. Міжнародний поділ праці (МПП). Політика автаркії (економічна ізоляція). Політика вільної торгівлі. Політика протекціонізму. Взаємозв'язок міжнародного поділу праці, міжнародної спеціалізації та кооперації. Економічна сутність міжнародного поділу праці. Фактори розвитку міжнародного поділу праці. Природно-географічні відмінності. Соціально-економічні умови. Науково-технічний прогрес. Показники, що характеризують рівень участі країни в МПП. Рівень розвитку МПП на прикладі експортно-імпортних операцій. Місце міжнародного регіону в системі зовнішньоекономічних зв'язків окремих країн на прикладі експортних операцій.

#### **Тема 2.2. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями міжнародного поділу праці**

Міжнародна спеціалізація як один з напрямів міжнародного поділу праці. Міжнародна спеціалізація виробництва (МСВ). Міжгалузева

спеціалізація виробництва. Внутрішньогалузева спеціалізація виробництва. Предметна спеціалізація. Подетальна спеціалізація. Технологічна спеціалізація. Галузь міжнародної спеціалізації. Коефіцієнт відносної експортної спеціалізації (Квес). Міжнародна спеціалізована продукція. Міжнародна кооперація як один з напрямів міжнародного поділу праці. Міжнародна кооперація виробництва (МКВ). Промислове співробітництво. Коопераційна співпраця на компенсаційній основі. Підряд. Спільне виробництво. Спільні підприємства (СП). Спільні проекти. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці. Концепція нового міжнародного економічного порядку (НМЕП).

### **Розділ 3.**

#### **МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

##### **Тема 3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі**

Класичні теорії міжнародної торгівлі. Меркантилізм. Класична школа: теорія абсолютних переваг (А. Сміт), порівняльних переваг (Д. Рікардо). Неокласична школа: співвідношення факторів виробництва (Е. Хекшер, Б. Олін), вирівнювання цін на фактори виробництва (П. Самуельсон), парадокс В. Леонтьєва. Альтернативні теорії: конкурентних переваг (М. Портер), ефекту масштабу виробництва (П. Кругман, К. Ланкастер), життєвого циклу продукту (Р. Вернон), технологічного розриву (М. Познер), зростання, що обкрадає (Дж. Бхагваті) та інші.

##### **Тема 3.2. Регулювання міжнародної торгівлі**

Система регулювання міжнародної торгівлі: рівні (корпоративний, національний, міждержавний, наднаціональний, глобальний) та засоби. Зовнішньоторговельна політика держави. Види зовнішньоторговельної політики (свобода торгівлі, протекціонізм, автаркія). Причини та наслідки протекціонізму. Методи державного регулювання (тарифні, нетарифні). Митний тариф. Складові митно-тарифного регулювання. Мито. Класифікація ставок мита. Нетарифні методи регулювання (кількісні, скриті, фінансові). Класифікація засобів нетарифного регулювання (квоти, ліцензії, субсидії, добровільні обмеження експорту, демпінг та ін.). Напрямки використання нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі. Некономічні методи регулювання (торгові договори, правові режими). Міжнародні організації, що регулюють міжнародну торгівлю: світова організація торгівлі (СОТ), конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародний торговий центр (ЮНКТАД/СОТ- МТЦ), Міжнародна торгова палата (МТП).

## **РОЗДІЛ 4.**

### **СУТНІСТЬ, ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА СТРУКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ**

#### **Тема 4.1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура**

Методологічні підходи до структурування світового ринку товарів та послуг. Сутність та структура світового ринку товарів. Сутність та структура світового ринку послуг. Сучасні тенденції розвитку світових ринків товарів та послуг. Основні фактори зростання міжнародного товарообігу. Особливості розвитку світового ринку товарів. Вплив НТР на товарну структуру міжнародної торгівлі. Стандартизація товарів на світовому ринку. Міжнародні товарні номенклатури. Штрихові коди. Міжнародна асоціація товарної нумерації в Європі EAN International. Регіональна структура (географічний розподіл) міжнародної торгівлі. Структура світового товарообігу за соціально-економічними угрупованнями країн. Головні причини і наслідки збільшення взаємної торгівлі промислово розвинених країн. Роль країн, що розвиваються, в міжнародній торгівлі. Місце Нових індустріальних країн (НІК) у світовій торгівлі. Країни з перехідною економікою в міжнародній торгівлі. Проблеми реструктуризації зовнішньої торгівлі Співдружності незалежних держав (СНД).

#### **Тема 4.2. Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів**

Види і форми міжнародної торгівлі товарами (сировинними товарами, напівфабрикатами, готовою промисловою продукцією). Форми міжнародної торгівлі за специфікою регулювання (звичайна, за режимом найбільшого сприяння, преференційна, дискримінаційна), за специфікою взаємодії суб'єктів (традиційна, торгівля за кооперацією, компенсаційна). Методи міжнародної торгівлі: торгівля напрямую, непрямую торгівля. Зустрічна торгівля. Міжнародні торги (тендери). Міжнародні ярмарки і виставки. Міжнародні аукціони. Особливості біржової торгівлі, її еволюція, організація і функції.

#### **Тема 4.3. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку**

Монополізація світового ринку товарів та послуг. Діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) і конкурентна боротьба на світовому ринку. Види товарних ринків за ступенем монополізації. Закритий і відкритий сектори світового ринку, їх особливості. Кон'юнктура товарних ринків – сутність, фактори формування і розвитку. Ціна як важливий показник кон'юнктури товарних ринків. Інтернаціональна вартість і світова



ціна, її ознаки. Ціноутворюючі фактори. Множинність цін на світовому ринку. Рівні світових цін. Інформаційна система світових цін товарних ринків. Проблеми нееквівалентного обміну. Поняття «умови торгівлі» і його економічний зміст.

## **Розділ 5.**

### **МІЖНАРОДНА ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА, ЇЇ ПІДСИСТЕМИ**

#### **Тема 5.1. Сутність міжнародної виробничої інфраструктури**

Поняття та складові міжнародної виробничої інфраструктури. Міжнародні транспортні, страхові, фінансові, розрахункові, юридичні, інформаційні відносини. Фактори розвитку міжнародної виробничої інфраструктури.

#### **Тема 5.2. Підсистеми міжнародної виробничої інфраструктури**

Специфіка формування міжнародних транспортних, страхових, фінансових, розрахункових, юридичних, інформаційних послуг та сертифікації продукції. Транспортна система світу. Світова система зв'язку. Соціально-культурна інфраструктура. Інституціональна інфраструктура. Офшорні центри. Ринкова інфраструктура. Проблеми міжнародної стандартизації національних виробничих структур.

## **Розділ 6.**

### **ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРЬКОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

#### **Тема 6.1. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя**

Об'єктивні передумови інтернаціоналізації. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя. Етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя. Формування економічної єдності світу. Роль науково-технічної революції (НТР) в зближенні якісних характеристик сучасного виробництва. Дематеріалізація і інтелектуалізація виробництва, зміна моделі економічного розвитку. Глобалізація економічного розвитку і роль міжнародних економічних відносин в установленні зв'язків національних економік зі світовим господарством і у формуванні елементів глобальної економіки. Форми прояву глобалізації. Глобальний характер сучасних економічних процесів.

## **Тема 6.2. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації**

Системоутворюючі фактори в міжнародній економічній системі (НТР та інформаційно-інтелектуальна домінанта, інтернаціоналізація та глобалізація господарської діяльності, ринкові та фінансові інструменти). Вектори сучасної інтернаціоналізації в галузевому та географічному розрізах. Регіональні форми інтернаціоналізації господарської діяльності. Інтенсифікація інтеграційних процесів. Специфіка інтеграційних процесів в Західній Європі, в східноєвропейських країнах, в країнах Північної та Південної Америки, Азії та Африки. Світова економічна рівновага, механізм її регулювання. Рушійні сили і особливості сучасної економічної глобалізації, її головні форми. Моделі економічного розвитку. Глобалізація проблем економічного розвитку держав світу та напрями їх розв'язання. Транснаціоналізація світової економіки. Глобальні інвестиційні цикли. Міжнародні економічні аспекти вирішення екологічних проблем. Шляхи розв'язання глобальної продовольчої проблеми. Глобальна ресурсно-енергетична проблема. Безпека світової економіки. Координація міжнародної економічної політики.

## **Розділ 7.**

### **МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ**

#### **Тема 7.1. Сутність міжнародної міграції робочої сили, її причини, види та фактори розвитку**

Поняття міжнародної міграції робочої сили, її економічна природа, рушійні сили і етапи розвитку. Масштаби, форми і основні тенденції розвитку сучасних міграційних процесів. Економічні та неекономічні причини міграції. Види міжнародної міграції. Класифікація міграції за основними ознаками: за просторовим характером (внутрішня, зовнішня); за напрямом руху (еміграція, імміграція, рееміграція); за законністю перетинання кордонів (легальна, нелегальна); за організаційною ознакою (добровільна, організована, примусова); за часом (остаточна, тимчасова, маятникова).

#### **Тема 7.2. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків**

Світовий (міжнародний) ринок праці. Фактори пропозиції. Фактори попиту. Вартість робочої сили. Функції світового ринку праці (СРП). Якісний склад (СРП). Кількісні показники СРП (абсолютні, економічні, результативні, структурні, динаміки, зіставлення). Міграційне сальдо. Напрями міграційних потоків. Міжнародний ринок спеціалістів високої кваліфікації і проблема «відпливу умів». Роль НТР у розвитку міграції робочої сили, наукових і інженерно-технічних кадрів. Сучасні центри

тяжіння робочої сили. Соціально-економічні наслідки міграції робочої сили для країн-експортерів (позитивні, негативні), для країн-імпортерів (позитивні, негативні).

## **РОЗДІЛ 8.**

### **МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ**

#### **Тема 8.1. Сутність валютно-фінансових відносин**

Національні та міжнародна валютно-фінансова системи, їх сутність і елементи. Валютні елементи системи. Фінансові елементи системи. Міжнародний ринок валют. Міжнародний кредитний ринок. Ринок цінних паперів. Ринок довгострокових цінних паперів – фондовий ринок. Ринок фінансових деривативів. Сутність та особливості розвитку євrorинку. Євровалюта. Світовий ринок золота.

#### **Тема 8.2. Світова валютна система та етапи її розвитку**

Валюта. Світова валютна система. Рівні функціонування валютної системи та їх взаємодія. Основні елементи валютної системи. Класифікація видів валют. Валютний курс. Режими валютного курсу. Фактори формування валютного курсу. Конвертованість валюти. Резервна валюта. Валютний ринок. Функції валютного ринку. Основні учасники валютного ринку. Валютні операції. Види валютних операцій. Валютне регулювання. Інструменти валютного регулювання. Види валютної політики. Еволюція світової валютної системи. Перехід від золотого стандарту до вільного курсу. Золотий стандарт. Основні ознаки системи золотого стандарту. Основні підетапи золотого стандарту. Золото-зливковий стандарт. Золотомонетний стандарт. Паризька, Генуезька, Бреттон-Вудська і Ямайська валютні системи. Основні ознаки сучасної валютної системи. Європейська валютна система.

#### **Тема 8.3. Світовий фінансовий ринок**

Суб'єкти міжнародного фінансового ринку. Міжнародні розрахунки. Міжнародні фінансові центри, передумови їх функціонування. Податкові гавані. Офшорні зони. Міжнародні організації з регулювання валютно-кредитних відносин. Світові фінансові центри.

#### **Тема 8.4. Основні складові міжнародної платіжної системи.**

##### **Платіжний баланс країни**

Міжнародні розрахункові відносини. Основні елементи міжнародної розрахункової операції. Форми розрахунку. Платіжний баланс країни. Функції платіжного балансу країни. Типи платіжного балансу країни. Складові платіжного балансу. Структура платіжного балансу. Фактори,

що впливають на стан платіжного балансу та його регулювання. Умови рівноваги платіжного балансу країни. Зв'язок платіжного балансу з позицією національної валюти.

## **Розділ 9.**

### **СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ МІЖНАРОДНИХ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН**

#### **Тема 9.1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу**

Міжнародний кредит, його роль у світовій економіці, функції у сфері зовнішньоекономічних зв'язків. Сутність міжнародних кредитних відносин. Основні види кредитних угод. Умови надання кредитів. Кредитні міжбанківські ставки. Функції міжнародного кредиту. Міжнародний рух капіталу як форма міжнародних економічних відносин. Різновиди формування і розвиток світового ринку позичкових капіталів (СРПК), його функції. Різновид операцій на СРПК. Система СВІФТ. Операції сек'ютеризації. Фактори поширення міжнародних кредитних відносин.

#### **Тема 9.2. Форми й інструменти міжнародного кредитування**

Класифікація кредитів. Міжнародні кредити за цільовим призначенням: зв'язані кредити (комерційні та інвестиційні) і фінансові кредити; за джерелом: внутрішні, зовнішні (іноземні) та змішані; за суб'єктами: приватні, урядові й кредити міжнародних фінансово-кредитних організацій; за формами кредитування: товарні й валютні. Валютно-фінансові умови операції міжнародного кредиту. Види міжнародних банків. Проблеми зовнішньої заборгованості. Зовнішній борг. Чинники, що зумовлюють виникнення проблем зовнішньої заборгованості. Регіональні зміни у сфері зовнішніх позичань.

## **Розділ 10.**

### **МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ**

#### **Тема 10.1. Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій**

Поняття та економічна сутність інвестицій. Інвестиції на мікро- та макрорівнях. Ознаки інвестицій. Чинники інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій: за обсягом і впливом на економіку; за формами власності; за періодом дії; за регіональною ознакою; за характером участі в інвестиційному процесі. Ефект мультиплікатора. Державна іноземна допомога. Міжнародні інвестиції, їх систематизація та особливості. Систематизація міжнародних інвестицій. Ризики міжнародних інвестицій. Види, форми і мотивація руху капіталу. Втеча капіталу. Чистий приплив капіталу. Сутність та складові міжнародного інвестиційного ринку.

Інвестиційна діяльність. Інвестиційний ринок. Інвестиційні ресурси. Учасники інвестиційної діяльності. Об'єкти інвестування. Міжнародна інвестиційна діяльність. Міжнародний інвестиційний ринок. Класифікація інвестицій за об'єктами інвестування. Функціональна структура міжнародного інвестиційного ринку. Ринок об'єктів реального інвестування. Ринок інструментів фінансового інвестування. Грошовий ринок. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність. Міжнародні операції з цінними паперами. Специфіка типів міжнародної інвестиційної діяльності. Інвестиційний цикл. Інвестиційний процес.

### **Тема 10.2. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність**

Форми та мотивація міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність та її чинники. Основні форми міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Ефект іноземних інвестицій на економічний розвиток приймаючої країни. Систематизація інвестиційних цінних паперів. Портфельне інвестування в цінні папери. Диверсифікація. Біржовий або фондовий індекс. Мета, принципи, форми державного регулювання інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Форми державного регулювання інвестиційної діяльності. Політика залучення прямих іноземних інвестицій. Вплив ПІІ на економіку країни-одержувача. Політика імпортозаміщення. Політика стимулювання експорту. Політика стимулювання інвестицій. Спеціальні економічні зони та індустриальні парки як механізми залучення інвестицій.

## **Розділ 11.**

### **МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ОБМІН**

#### **Тема 11.1. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну**

Сутність міжнародного науково-технологічного обміну. Поняття міжнародного науково-технологічного обміну (МНТО). Особливості сучасного МНТО. Шляхи передачі технологій на міжнародному ринку технологій. Технологічна ємність торгівлі (ТЄТ). Основні високотехнологічні галузі. Технологічна політика ТНК. Розвиток міжнародної технічної допомоги.

#### **Тема 11.2. Доцільність і форми міжнародної передачі технологій**

Доцільність і форми міжнародної передачі технологій. Передумови участі в МНТО на макро- та мікрорівнях. Економічна доцільність експорту та імпорту технологій. Форми міжнародної передачі технологій. Моделі технологічного маркетингу. Ліцензійна торгівля. Вартісна оцінка технологій на світових ринках. Типи економічного механізму передачі

технологій. Методи цінових розрахунків при реалізації науково-технічної продукції. Вплив факторів на розмір винагороди за технологію.

## Розділ 12.

### ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СИСТЕМУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

#### Тема 12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві

Сутність, головні передумови й мета інтеграційних процесів. Економічна інтеграція. Розвиток інтеграційних процесів. Мета та ознаки інтеграційних процесів. Етапи інтеграційного процесу. Зона вільної торгівлі. Митний союз. Загальний ринок. Економічний союз. Валютний союз. Повна економічна та політична інтеграція. Основні форми сучасної економічної інтеграції. Рівні взаємодії економічних систем у процесі економічної інтеграції.

#### Тема 12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему міжнародних економічних відносин

Ефекти інтеграційних процесів. Статичні ефекти інтеграції. Ефект створення торгівлі. Ефект відхилення торгівлі. **Динамічні ефекти.** Ефект «відкритості». Ефект «закритості». Суперечливі наслідки інтеграційного процесу. Класифікація основних характеристик інтеграційних процесів. Основні проблеми регіональної інтеграції. Характеристика основних інтеграційних угруповань. Європейський союз. Північноамериканська зона вільної торгівлі. МЕРКОСУР. Організації Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва. Асоціація держав Південно-Східної Азії. Співдружність незалежних держав. Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛІАІ). Інтеграційні об'єднання Африки. Митний та економічний союз Центральної Африки (ЮДЕАК).

## 3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
<b><i>Розділ 1. Сутність та форми прояву МЕВ</i></b>						
Тема 1.1.Сутність, принципи та етапи розвитку МЕВ	8	2	2			4
Тема 1.2. Форми прояву та середовище розвитку МЕВ	12	2	2			8

<b>Разом за розділом 1</b>	<b>20</b>	<b>4</b>	<b>4</b>			<b>12</b>
<b><i>Розділ 2: Світове господарство та МПП</i></b>						
Тема 2.1. Суть, напрями та фактори розвитку МПП	8	2	2			4
Тема 2.2. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями МПП	12	2	2			8
<b>Разом за розділом 2</b>	<b>20</b>	<b>4</b>	<b>4</b>			<b>12</b>
<b><i>Розділ 3. Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин</i></b>						
Тема 3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі	16	6	6			4
Тема 3.2. Міжнародна торгівля: сутність та показники	8	2	2			4
Тема 3.3. Регулювання міжнародної торгівлі	12	4	4			4
<b>Разом за розділом 3</b>	<b>36</b>	<b>12</b>	<b>12</b>			<b>12</b>
<b><i>Розділ 4. Сутність, етапи формування та структура світового ринку товарів та послуг</i></b>						
Тема 4.1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура	12	2	2			8
Тема 4.2. Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів	8	2	2			4
Тема 4.3. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку	8	2	2			4
<b>Разом за розділом 4</b>	<b>36</b>	<b>8</b>	<b>8</b>			<b>20</b>
<b><i>Розділ 5. Міжнародна виробнича інфраструктура, її підсистеми</i></b>						
Тема 5.1. Сутність міжнародної виробничої інфраструктури	5	-	-			5
Тема 5.2. Підсистеми міжнародної виробничої інфраструктури	5	-	-			5
<b>Разом за розділом 5</b>	<b>10</b>	<b>-</b>	<b>-</b>			<b>10</b>
<b><i>Розділ 6. Інтернаціоналізація господарського життя в умовах глобальної трансформації</i></b>						
Тема 6.1. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя	9	2	2			5
Тема 6.2. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації	9	2	2			5
<b>Разом за розділом 6</b>	<b>18</b>	<b>4</b>	<b>4</b>			<b>10</b>
<b><i>Усього за розділами 1-6</i></b>	<b><i>140</i></b>	<b><i>32</i></b>	<b><i>32</i></b>			<b><i>76</i></b>

<b><i>Розділ 7. Міжнародна міграція робочої сили</i></b>						
Тема 7.1. Сутність ММРС, її причини, види та фактори розвитку	9	2	2			5
Тема 7.2. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків	14	2	2			10
<b>Разом за розділом 7</b>	<b>23</b>	<b>4</b>	<b>4</b>			<b>15</b>
<b><i>Розділ 8. Міжнародні валютно-фінансові відносини</i></b>						
Тема 8.1. Сутність ВФВ	9	2	2			5
Тема 8.2. Світова валютна система та етапи її розвитку	22	6	6			10
Тема 8.3. Світовий фінансовий ринок	9	2	2			5
Тема 8.4. Основні складові міжнародної платіжної системи. Платіжний баланс країни	9	2	2			5
<b>Разом за розділом 8</b>	<b>49</b>	<b>12</b>	<b>12</b>			<b>25</b>
<b><i>Розділ 9. Суть та функції міжнародних кредитних відносин</i></b>						
Тема 9.1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу	9	2	2			5
Тема 9.2. Форми та інструменти міжнародного кредитування	9	2	2			5
<b>Разом за розділом 9</b>	<b>18</b>	<b>4</b>	<b>4</b>			<b>10</b>
<b><i>Розділ 10. Міжнародна інвестиційна діяльність</i></b>						
Тема 10.1 Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій	9	2	2			5
Тема 10.2. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність	9	2	2			5
<b>Разом за розділом 10</b>	<b>18</b>	<b>4</b>	<b>4</b>			<b>10</b>
<b><i>Розділ 11. Міжнародний науково-технологічний обмін</i></b>						
Тема 11.1. Сутність міжнародного НТО	7	1	1			5
Тема 11.2. Доцільність і форми міжнародної передачі технології	7	1	1			5
<b>Разом за розділом 11</b>	<b>14</b>	<b>2</b>	<b>2</b>			<b>10</b>
<b><i>Розділ 12. Інтеграційні процеси та їх вплив на систему міжнародних економічних відносин</i></b>						
Тема 12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві	9	2	2			5
Тема 12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему МЄВ	9	2	2			5
<b>Разом за розділом 12</b>	<b>16</b>	<b>4</b>	<b>4</b>			<b>10</b>
<b>Курсова робота</b>	<b>20</b>				<b>20</b>	
<b>Усього за розділами 7-12</b>	<b>160</b>	<b>30</b>	<b>30</b>			<b>100</b>
<b>Усього за курсом</b>	<b>300</b>	<b>62</b>	<b>62</b>			<b>176</b>



## **4. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

### **Розділ 1.**

#### **СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

##### **Тема 1.1. Сутність, принципи та етапи розвитку міжнародних економічних відносин**

###### **План:**

1. Сутність міжнародних економічних відносин.
2. Етапи розвитку міжнародних економічних відносин.

###### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

###### **Дайте визначення таких понять:**

Міжнародні економічні відносини, міжнародні економічні контакти, міжнародна економічна взаємодія, міжнародне економічне співробітництво, міжнародна економічна інтеграція, світове господарство, зовнішня торгівля, міжнародна економіка, зовнішньоекономічні зв'язки, глобальна економіка, міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, міжнародна передача технологій, міжнародні валютно-фінансові відносини, міжнародна економічна інтеграція.

###### **Питання на повторення:**

1. У чому полягає сутність міжнародних економічних відносин? Схарактеризуйте їх основні ознаки.
2. Суб'єкти міжнародних економічних відносин.
3. Особливості держави як суб'єкта міжнародних економічних відносин.
4. Назвіть основні рівні міжнародних економічних відносин.
5. За якими принципами відбувається формування та розвиток міжнародних економічних відносин?
6. Опишіть основні етапи та особливості розвитку міжнародних економічних відносин.

###### **Тематика творчих завдань:**

1. Світове господарство: сутність та сучасні тенденції розвитку.
2. Значення світогосподарських зв'язків для національної економіки.
3. Глобальні проблеми сучасності: причини, наслідки, шляхи вирішення.
4. Економічна безпека і проблеми її забезпечення в сучасній світовій економіці.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – К. : Знання, 2006. – 406 с.
4. Міжнародні стратегії економічного розвитку : підручник / Ю. В. Макогон та ін.; за заг. ред. Ю. В. Макогона. – Вид. 3-тє, доп. й випр. – К. : Освіта України, 2009. – 420 с.
5. Мокій А. І. Міжнародні організації : навч. пос. / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. – К. : ЦУЛ, 2011. – 280 с.
6. Романчиков В.І. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / В.І. Романчиков, І.О. Романченко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 256 с.
7. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко та ін.; голов. ред. С. В. Головки. – К. : Либідь, 2007. – 638 с.
8. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : підручник / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.

### **Тема 1.2. Форми прояву та середовище розвитку міжнародних економічних відносин**

#### **План:**

1. Форми прояву міжнародних економічних відносин.
2. Внутрішнє середовище розвитку міжнародних економічних відносин.
3. Зовнішнє середовище розвитку міжнародних економічних відносин.

#### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Природно-географічне середовище МЄВ, політико-правове середовище МЄВ, економічне середовище МЄВ, соціально-культурне середовище МЄВ, інфраструктурне середовище МЄВ.

##### **Питання на повторення:**

1. Визначте поняття та сутність середовища міжнародних економічних відносин.
2. Які види можна виокремити у середовищі МЄВ? За якими критеріями воно поділяється і яку має структуру?
3. Які рівні має міжнародне середовище?
4. Характеризуйте різні види середовища МЄВ.

##### **Тематика творчих завдань:**

1. Національна економічна безпека України: шляхи її забезпечення.
2. Економічне зростання та проблеми споживання природних ресурсів у світі.

3. Світова і національна енергетична безпека.
4. Структура та тенденції розвитку паливно-енергетичного комплексу в світовій економіці.
5. Виробництво і споживання продовольства в світовій економіці.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: навч. пос. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – К. : Знання, 2006. – 406 с.
4. Міжнародні стратегії економічного розвитку : підручник / Ю. В. Макогон та ін.; за заг. ред. Ю. В. Макогона. – Вид. 3-тє, доп. й випр. – К. : Освіта України, 2009. – 420 с.
5. Мокій А. І. Міжнародні організації : навч. пос. / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. – К. : ЦУЛ, 2011. – 280 с.
6. Романчиков В. І. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Романчиков, І. О. Романченко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 256 с.
7. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко та ін.; голов. ред. С. В. Головка. – К. : Либідь, 2007. – 638 с.
8. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : підручник / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.

## **Розділ 2.**

### **СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ**

#### **Тема 2.1. Суть, напрями та фактори розвитку міжнародного поділу праці**

##### **План:**

1. Суть, напрями та фактори розвитку міжнародного поділу праці.
2. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці.

##### **Завдання для САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Територіальний поділ праці; міжнародний поділ праці; функціональні підрозділи поділу праці.

##### **Питання на повторення:**

1. Дайте класифікацію міжнародного кооперування виробництва.
2. Наведіть приклади предметної, подетальної і технологічної спеціалізації країн.
3. Новий економічний порядок і МПП.

4. Окресліть основні фактори міжнародного поділу праці.
5. Схарактеризуйте особливості участі України у міжнародному поділі праці.
6. Схарактеризуйте сучасні тенденції у МПП.
7. Проілюструйте вплив абсолютних переваг А. Сміта і порівняльних переваг Д. Рікардо на МПП.
8. Розкрийте економічну сутність міжнародного поділу праці.
9. Чому міжнародний поділ праці є необхідною умовою створення світового господарства?

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Міжнародний поділ праці: зміст, форми, чинники розвитку.
2. Україна в міжнародному поділі праці: стан, проблеми та перспективи.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2009. – 266 с.
4. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 7-ме вид., стереот. – К. : Знання, 2008. – 406 с.
5. Международные экономические термины : словарь-справочник / А. П. Голиков, П. А. Черномаз. – К. : ЦУЛ, 2008. – 376 с.
6. Міжнародна економіка : підручник / [Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона ; М-во освіти і науки України. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 560 с.
7. Романчиков В. І. Міжнародні економічні відносини : навч. посібник / В. І. Романчиков, І. О. Романченко – К. : ЦУЛ, 2008. – 256 с.
8. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.
9. Фомішин С. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посібник / С. В. Фомішин, Ю. В. Колесник. – Львів : Новий Світ – 2010. – 356 с.

### **Тема 2.2. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями міжнародного поділу праці**

#### **План:**

1. Міжнародна спеціалізація як один із напрямів міжнародного поділу праці.
2. Міжнародна кооперація як один із напрямів міжнародного поділу праці.

## **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

### **Дайте визначення таких понять:**

Міжнародна спеціалізація; міжнародна кооперація; фактори міжнародного поділу праці; показники рівня участі в міжнародному поділі праці; галузь спеціалізації.

### **Питання на повторення:**

1. Які є показники рівня міжнародної спеціалізації?
2. Які є форми міжнародної спеціалізації та міжнародного кооперування виробництва?
3. Які особливості та тенденції міжнародного поділу праці Ви можете назвати?
4. Які переваги дає країні участь у міжнародному поділі праці?

### **Тематика творчих завдань:**

1. Міжнародне виробниче кооперування: основні напрями і тенденції розвитку.
2. Міжнародна спеціалізація національної економіки і тенденції її зміни в сучасних умовах.
3. Діалектика внутрішньоекономічних і зовнішньоекономічних інтересів країни.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2009. – 266 с.
4. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 7-ме вид., стереот. – К. : Знання, 2008. – 406 с.
5. Международные экономические термины : словарь-справочник / А. П. Голиков, П. А. Черномаз. – К. : ЦУЛ, 2008. – 376 с.
6. Міжнародна економіка : підручник / [Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона ; М-во освіти і науки України. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2009. – 560 с.
7. Романчиков В. І. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. / В. І. Романчиков, І. О. Романченко – К. : ЦУЛ, 2008. – 256 с.
8. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.
9. Фомішин С. В. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. / С. В. Фомішин, Ю. В. Колесник. – Львів : Новий Світ – 2010. – 356 с.

**РОЗДІЛ 3.**  
**МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА МІЖНАРОДНИХ**  
**ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

**Тема 3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі**

**ЗАНЯТТЯ 1**

**План:**

1. Меркантилізм.
2. Класичні теорії міжнародної торгівлі.

**ЗАНЯТТЯ 2**

**План:**

1. Неокласична теорія пропорційності факторів виробництва Хекшера-Оліна.
2. Парадокс В. Леонтьєва.
3. Теорія специфічних факторів П. Самуельсона.

**ЗАНЯТТЯ 3**

**План:**

1. Гіпотеза переважного попиту Ст. Ліндера.
2. Модель життєвого циклу продукту Р. Вернона.
3. Моделі внутрішньогалузевої торгівлі Б. Баласса.
4. Модель технологічного розриву М. Познера.
5. Теорія обкрадаючого зростання Дж. Бхагваті.
6. Теорія ефекту масштабу П. Кругмана.
7. Теорія конкурентних переваг М. Портера.

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

**Дайте визначення таких понять:**

Меркантилістська теорія міжнародної торгівлі; класична теорія міжнародної торгівлі; «лессе-фер»; теорія абсолютних переваг; теорія порівняльних переваг; теорія Хекшера–Оліна–Самуельсона; парадокс Леонтьєва; альтернативні теорії міжнародної торгівлі.

**Питання на повторення:**

1. Які існують теорії розвитку міжнародної торгівлі?
2. Назвіть характеристики основних теорій міжнародної торгівлі.
3. У чому сутність меркантилістської теорії міжнародної торгівлі?
4. До чого привела практична економічна політика епохи меркантилізму?
5. У чому сутність теорії абсолютних переваг А. Сміта?
6. У чому сутність теорії порівняльних переваг Д. Рікардо?

7. Що є джерелом порівняльних переваг країн у моделі Хекшера–Оліна?
8. Назвіть ключові характеристики теорії міжнародної торгівлі П. Самуельсона.
9. У чому полягає парадокс Леонтьєва?
10. У чому сутність теореми Рибчинського?
11. Який вплив надасть збільшення національних запасів деякого чинника виробництва на обсяги випуску різних товарів (за умови постійних цін кінцевої продукції)?
12. Чи приводить міжнародна торгівля товарами до вирівнювання цін чинників виробництва між країнами?
13. Назвіть ключові характеристики альтернативних теорій міжнародної торгівлі.
14. Назвіть етапи розвитку міжнародної торгівлі.

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Теорія меркантилізму.
2. Теорія абсолютних переваг А. Сміта.
3. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо.
4. Теорія пропорційності факторів виробництва Хекшера–Оліна.
5. Парадокс В. Леонтьєва.
6. Теорія специфічних факторів П. Самуельсона.
7. Модель життєвого циклу продукту Р. Вернона.
8. Модель технологічного розриву М. Познера.
9. Теорія обкрадаючого зростання Дж. Бхагваті.
10. Теорія ефекту масштабу П. Кругмана.
11. Теорія конкурентних переваг М. Портера.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.
4. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / П. Линдерт ; пер. с англ. – М. : «Прогрес» Универс, 1992. – 515 с.
5. Мазаракі А. А. Світовий ринок товарів та послуг : товарна структура / А. А. Мазаракі. – К. : Основи, 1996. – 118 с.
6. Савельєв Є. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник / Є. Савельєв ; за ред. О. А. Устенка. – Т. : Економ. думка, 2001. – 504 с.

7. Рут Ф. Р. Міжнародна торгівля та інвестиції : підручник/ Ф. Р. Рут, А. С. Філіпенко. – К. : Основи, 1998. – 308 с.

8. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. пос. / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашенко, Т. В. Кальченко – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.

### **Тема 3.2. Міжнародна торгівля: сутність та показники**

#### **План:**

1. Поняття зовнішньої та міжнародної торгівлі.
2. Обсяг, структура та показники міжнародної торгівлі.
3. Механізм міжнародної торгівлі.

#### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Міжнародна торгівля; зовнішня торгівля; експорт; реекспорт; світова торгівля; імпорт; структура міжнародної торгівлі; реімпорт.

##### **Питання на повторення:**

1. У чому полягає сутність міжнародної торгівлі?
2. Яку роль відіграє міжнародна торгівля в системі форм міжнародних економічних відносин?
3. Назвіть етапи розвитку міжнародної торгівлі та критерії їх виокремлення.
4. Які особливості торговельних процесів і методів їх регулювання притаманні сучасному етапу розвитку міжнародної торгівлі?
5. На які групи можна поділити сукупність показників розвитку міжнародної торгівлі?
6. Схарактеризуйте сфери застосування обсягових показників розвитку міжнародної торгівлі.
7. Назвіть склад і методику розрахунку результируючих показників розвитку міжнародної торгівлі.
8. Які типи товарних структур експорту й імпорту використовуються в аналізі розвитку міжнародної торгівлі?
9. За якими ознаками структурують товарні потоки в міжнародній торгівлі?
10. За якими показниками в міжнародній практиці оцінюється інтенсивність розвитку зовнішньої (міжнародної) торгівлі?
11. У чому полягають переваги та недоліки використання експортної квоти в міжнародних зіставленнях?
12. Чим викликана необхідність дослідження інтенсивності та рівня внутрішньогалузевого обміну в міжнародній торгівлі? Як він розраховується?
13. Схарактеризуйте сутність макроекономічних показників розвитку міжнародної торгівлі.



14. Наведіть приклади показників динаміки розвитку міжнародної торгівлі.

15. Які показники використовуються для глобальних оцінок розвитку міжнародної торгівлі?

16. За допомогою яких показників провадиться аналіз розвитку зовнішньої торгівлі країни?

17. Які показники розвитку міжнародної торгівлі використовуються для галузевого аналізу, аналізу розвитку світового ринку певного товару?

18. Назвіть показники, за допомогою яких можна оцінити рівень і динаміку розвитку зовнішньої торгівлі фірми.

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Товарна структура світової торгівлі: сучасні тенденції і перспективи.
2. Географічна структура світової торгівлі: стан і перспективи.
3. Абсолютні та структурні показники розвитку міжнародної торгівлі.
4. Показники динаміки та результативні показники розвитку міжнародної торгівлі.
5. Торговельний баланс країни.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.
4. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / П. Линдерт ; пер. с англ. – М. : «Прогрес» Универс, 1992. – 515 с.
5. Мазаракі А. А. Світовий ринок товарів та послуг : товарна структура / А. А. Мазаракі. – К. : Основи, 1996. – 118 с.
6. Савельєв Є. Міжнародна економіка : теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник / Є. Савельєв ; за ред. О. А. Устенка. – Т. : Економ. думка, 2001. – 504 с.
7. Рут Ф. Р. Міжнародна торгівля та інвестиції : підручник/ Ф. Р. Рут, А. С. Філіпенко. – К. : Основи, 1998. – 308 с.
8. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. пос. / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашенко, Т. В. Кальченко – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.

### **Тема 3.3. Регулювання міжнародної торгівлі**

#### **План:**

1. Політика вільної торгівлі та протекціонізм.
2. Тарифні інструменти регулювання міжнародної торгівлі.
3. Нетарифні інструменти регулювання міжнародної торгівлі.

## **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

### **Дайте визначення таких понять:**

Політика вільної торгівлі; протекціонізм; митний тариф; митний збір; квота; ліцензія; субсидія; демпінг; антидемпінгове мито.

### **Питання на повторення:**

1. Назвіть види державної політики у сфері зовнішньої торгівлі.
2. Назвіть тарифні інструменти регулювання міжнародної торгівлі.
3. Назвіть нетарифні інструменти регулювання міжнародної торгівлі.

### **Тематика творчих завдань:**

1. Зростання значення міжнародної торгівлі в національній економіці.
2. Масштаби, структура і тенденції розвитку світової торгівлі.
3. Сучасні інструменти державного регулювання міжнародної торгівлі.
4. Лібералізація та протекціонізм у зовнішньоторговельній політиці України.
5. Демпінг і антидемпінгові процедури в міжнародній торгівлі.
6. Проблеми недобросовісної конкуренції: зарубіжний та вітчизняний досвід.
7. Міжнародна торгова політика в рамках ГАТТ / СОТ.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.
4. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / П. Линдерт ; пер. с англ. – М. : «Прогрес» Универс, 1992. – 515 с.
5. Мазаракі А. А. Світовий ринок товарів та послуг : товарна структура / А. А. Мазаракі. – К. : Основи, 1996. – 118 с.
6. Савельєв Є. Міжнародна економіка : теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник / Є. Савельєв ; за ред. О. А. Устенка. – Т. : Економ. думка, 2001. – 504 с.
7. Рут Ф. Р. Міжнародна торгівля та інвестиції : підручник/ Ф. Р. Рут, А. С. Філіпенко. – К. : Основи, 1998. – 308 с.
8. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. пос. / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашенко, Т. В. Кальченко – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.

## **РОЗДІЛ 4.**

### **СУТНІСТЬ, ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА СТРУКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ**

#### **Тема 4.1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура**

**План:**

1. Сутність світового ринку товарів і послуг.
2. Структура світового ринку товарів і послуг.

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

**Дайте визначення таких понять:**

Сучасний світовий ринок товарів і послуг; внутрішній ринок; національний ринок; міжнародний ринок; товари, що торгуються; товари, що не торгуються; класифікація товарів.

**Питання на повторення:**

1. Що таке послуги і в чому їх відмінність від товарів?
2. Які види послуг виділяються в статистиці платіжного балансу?
3. У чому відмінність факторних і нефакторних послуг?
4. Які теорії торгівлі послугами вам відомі?

**Тематика творчих завдань:**

1. Сучасні світові товарні ринки і Україна.
2. Конкурентоспроможність вітчизняного виробника на світовому ринку.

**Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.
4. Голиков А. П. Международная торговля (структура, география, тенденции) : уч. пос. / А. П. Голиков, Л. И. Григорова. – Х. : ХНУ, 2003. – 172 с.
5. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / П. Линдерт ; пер. с англ. – М. : «Прогрес» Универс, 1992. – 515 с.
6. Мазаракі А. А. Світовий ринок товарів та послуг : товарна структура / А. А. Мазаракі. – К. : Основи, 1996. – 118 с.
7. Савельєв Є. Міжнародна економіка : теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник / Є. Савельєв ; за ред. О. А. Устенка. – Т. : Економ. думка, 2001. – 504 с.

8. Рут Ф. Р. Міжнародна торгівля та інвестиції : підручник/ Ф. Р. Рут, А. С. Філіпенко. – К. : Основи, 1998. – 308 с.

9. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. пос. / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашенко, Т. В. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.

## **Тема 4.2. Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів**

### **План:**

1. Форми та методи міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку.
2. Міжнародні економічні відносини у сфері послуг.

### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Стандартизація товарів на світовому ринку; міжнародні товарні номенклатури; гармонізована система опису та кодування товарів; штрихове кодування товарів; монополізація світового ринку товарів та послуг; міжнародна (світова) ціна.

#### **Питання на повторення:**

1. Що таке міжнародні поїздки і які їх види вам відомі?
2. У чому полягає відмінність між туристом та екскурсантом?
3. Які заходи державної політики використовуються для обмеження доступу іноземних послуг на внутрішній ринок імпортуєчої країни?
4. Які вилучення із національного режиму вважаються дискримінацією проти іноземних послуг?
5. Назвіть види міжнародного лізингу.
6. Назвіть засоби регулювання доступу на ринок.

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Україна на світовому ринку товарів і послуг.
2. Світовий ринок послуг: становлення та особливості розвитку.
3. Посередницька діяльність у міжнародній торгівлі та види посередників.
4. Особливості біржової торгівлі, її еволюція, організація і функції.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.

4. Голиков А. П. Международная торговля (структура, география, тенденции) : уч. пос. / А. П. Голиков, Л. И. Григорова. – Х. : ХНУ, 2003. – 172 с.
5. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / П. Линдерт ; пер. с англ. – М. : «Прогрес» Универс, 1992. – 515 с.
6. Мазаракі А.А. Світовий ринок товарів та послуг: товарна структура / А. А. Мазаракі. – К.: Основи, 1996. – 118 с.
7. Савельєв Є. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: підручник / Є. Савельєв ; за ред. О.А.Устенка. – Т.: Економ. думка, 2001. – 504 с.
8. Рут Ф. Р. Міжнародна торгівля та інвестиції: підручник/ Ф.Р. Рут, А. Філіпенко. – К.: Основи, 1998. – 308 с.
9. Циганкова Т.М. Міжнародна торгівля: навч. посібник/ Т.М. Циганкова, Л.П. Петрашенко, Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2001. – 488 с.

### **Тема 4.3. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку**

#### **План:**

1. Монополізація світового ринку товарів та послуг.
2. Поняття «умови торгівлі» і його економічний зміст.

#### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Монополізація світового ринку товарів та послуг; міжнародна (світова) ціна; види товарних ринків за ступенем монополізації; множинність цін на світовому ринку; проблеми нееквівалентного обміну; поняття «умови торгівлі».

#### **Питання на повторення:**

1. Що таке монополізація світового ринку товарів та послуг?
2. Що таке поняття «умови торгівлі»?
3. У чому полягає множинність цін на світовому ринку?
4. Назвіть види товарних ринків за ступенем монополізації.
5. Назвіть засоби регулювання доступу на ринок.

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Монополізація світового ринку товарів та послуг.
2. «Умови торгівлі» України на світових ринках.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.

4. Голиков А. П. Международная торговля (структура, география, тенденции) : уч. пос. / А. П. Голиков, Л. И. Григорова. – Х. : ХНУ, 2003. – 172 с.
5. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / П. Линдерт ; пер. с англ. – М. : «Прогрес» Универс, 1992. – 515 с.
6. Мазаракі А. А. Світовий ринок товарів та послуг : товарна структура / А. А. Мазаракі. – К. : Основи, 1996. – 118 с.
7. Савельєв Є. Міжнародна економіка : теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник / Є. Савельєв ; за ред. О. А. Устенка. – Т. : Економ. думка, 2001. – 504 с.
8. Рут Ф. Р. Міжнародна торгівля та інвестиції : підручник/ Ф. Р. Рут, А. С. Філіпенко. – К. : Основи, 1998. – 308 с.
9. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. пос. / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашенко, Т. В. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.

## **Розділ 6.**

### **ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

#### **Тема 6.1. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя**

##### **План:**

1. Сутність інтернаціоналізації господарського життя.
2. Етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя.

##### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Інтернаціоналізація; рівень інтернаціоналізації; міжнародне економічне співробітництво; економічна єдність світу.

##### **Питання на повторення:**

1. Що відрізняє процес економічної глобалізації від інтернаціоналізації господарського життя в минулому?
2. Які основні показники економічної взаємозалежності країн та їх участі у світовій економіці?
3. Які головні рушійні сили процесу економічної глобалізації?
4. З якими глобальними проблемами зіткнулося людство на межі століть?
5. Які економічні переваги відкриває країнам світу процес глобалізації? Як вони розподіляються між країнами?

##### **Тематика творчих завдань:**

1. Фактори економічної взаємозалежності країн у сучасному світі.

2. Міжнародна конкуренція і конкурентоспроможність: переваги, форми, напрями розвитку.
3. Ефективність моделі відкритої економіки (на прикладі конкретної країни).
4. Форми і методи міжнародної конкуренції на світовому ринку.
5. Конкурентоспроможність міжнародних фірм і фактори, що її визначають.
6. Наслідки діяльності ТНК у світовому господарстві і проблеми її регулювання.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Богомолів О. Т. Мировая экономика в век глобализации : учебник / О. Т. Богомолів. – М. : «Экономика», 2007. – 359 с.
4. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2009. – 266 с.
5. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : навч. пос. / Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2005.
6. Міжнародна економіка : підручник / [Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона ; М-во освіти і науки України. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2009. – 560 с.
7. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.

### **Тема 6.2. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації**

#### **План:**

1. Поглиблення інтернаціоналізації господарського життя в умовах глобальної трансформації.
2. Суперечливість процесу глобалізації.

#### **Завдання для самотійної роботи:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Глобалізація; економічна глобалізація; інтернаціоналізація виробничих сил; інтернаціоналізація виробництва; інтернаціоналізація паливно-енергетичних комплексів; інтернаціоналізація розподілу; інтернаціоналізація споживання; інтернаціоналізація інформаційних систем; інтернаціоналізація управління.

### **Питання на повторення:**

1. Що таке міжнародне економічне співробітництво?
2. У чому зміст глобальної трансформації світової економіки?
3. Що таке інтернаціоналізація виробничих сил?
4. У чому виявляється інтернаціоналізація виробництва?
5. Що таке інтернаціоналізація паливно-енергетичних комплексів?
6. Що таке інтернаціоналізація розподілу?
7. Як відбувається інтернаціоналізація споживання?
8. Чим відрізняється інтернаціоналізація інформаційних систем від інтернаціоналізації управління?

### **Тематика творчих завдань:**

1. Глобалізація світової економіки: зміст і перспективи.
2. Проблеми та перспективи формування глобального ринку.
3. Конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації світових ринків.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Богомолів О. Т. Мировая экономика в век глобализации : учебник / О. Т. Богомолів. – М. : «Экономика», 2007. – 359 с.
4. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2009. – 266 с.
5. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : навч. пос. / Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2005.
6. Міжнародна економіка : підручник / [Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона ; М-во освіти і науки України. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2009. – 560 с.
7. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.

## **РОЗДІЛ 7.**

### **МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ**

#### **Тема 7.1. Сутність міжнародної міграції робочої сили, її причини, види та фактори розвитку**

##### **План:**

1. Світовий ринок праці: специфіка, функції, сегментація.
2. Міжнародна міграція робочої сили: сутність, причини та види.



## **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

### **Дайте визначення таких понять:**

Ринок праці; ринок робочої сили; параметри ринку праці; функції ринку праці; класифікації ринку праці; якість робочої сили; рівень загальної й фахової освіти; структура зайнятості населення; рівень безробіття.

### **Питання на повторення:**

1. Назвіть основні параметри ринку праці.
2. Назвіть основні особливості ринку праці.
3. Розкрийте сутність основних функцій ринку праці.
4. Які критерії використовуються для класифікації ринків праці?
5. Що належить до якісних характеристик робочої сили?
6. Як розраховується індекс рівня освіти?
7. Схарактеризуйте рівень освіти країн Організації економічного співробітництва й розвитку.
8. Чи завжди висока частка витрат на освіту від ВВП країни свідчить про високий рівень освіти населення? Наведіть приклади.

### **Тематика творчих завдань:**

1. Вплив глобалізації світової економіки на ринок праці.
2. Україна на світовому ринку праці.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2009. – 266 с.
4. Лук'яненко Д. Міжнародна міграція робочої сили : український контекст / Д. Лук'яненко // Україна і світове господарство. Взаємодія на межі тисячоліть : навч. пос. / Д. Лук'яненко, А. Поручник. – К. : Либідь, 2002. – С. 158–175.
5. Малиновська О. А. Проблема нелегальної міграції та транспортування мігрантів в Україні : наукова доповідь / О. А. Малиновська // Центр технічної кооперації для Європи та Центральної Азії, Міжнародна організація з міграції / упорядник О. А. Малиновська. – К. : Бланк-Прес, 2000. – 120 с.
6. Міжнародна економіка : підручник / [Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона ; М-во освіти і науки України. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2009. – 560 с.
7. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.

## **Тема 7.2. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків**

### **План:**

1. Сучасні центри тяжіння та основні наслідки міграції робочої сили.
2. Регулювання міжнародної міграції робочої сили.

### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Міжнародний ринок фахівців високої класифікації; «відплив умів»; основні напрями трудової міграції; центри тяжіння робочої сили; наслідки міграції робочої сили; еміграція; імміграція; міжнародна організація з прав мігрантів; нелегальна міграція; постійна міграція; робоча сила; тимчасова міграція.

#### **Питання на повторення:**

1. Які зрушення відбулися в підготовці робочої сили високої кваліфікації в країнах, що розвиваються?
2. Як імміграція може вплинути на рівень освіти населення країни?
3. Які країни відрізняються високою мобільністю студентів?
4. Схарактеризуйте основні етапи «відпливу умів».
5. У чому полягає особливість «відпливу умів» у країнах Східної й Південно-Східної Азії?
6. Назвіть основні напрями міграції робочої сили.
7. Схарактеризуйте основні центри притягання робочої сили.
8. Назвіть позитивні й негативні соціально-економічні наслідки для країн-імпортерів і країн-експортерів робочої сили. Дайте визначення понять міграції робочої сили, еміграції, імміграції, рееміграції, міграційного сальдо, «витоку мізків».
9. У чому полягають економічні наслідки міграції для міжнародної економіки в цілому?

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Міжнародна міграція робочої сили, її види, динаміка.
2. «Витік умів» у сучасному світі: причини, напрямки, оцінка наслідків.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2009. – 266 с.

4. Лук'яненко Д. Міжнародна міграція робочої сили: український контекст / Д. Лук'яненко // Україна і світове господарство. Взаємодія на межі тисячоліть : навч. пос. / Д. Лук'яненко, А. Поручник. – К. : Либідь, 2002. – С. 158–175.

5. Малиновська О. А. Проблема нелегальної міграції та транспортування мігрантів в Україні : наукова доповідь / О. А. Малиновська // Центр технічної кооперації для Європи та Центральної Азії, Міжнародна організація з міграції / упорядник О. А. Малиновська. – К. : Бланк-Прес, 2000. – 120 с.

6. Міжнародна економіка : підручник / [Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона ; М-во освіти і науки України. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 560 с.

7. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.

## **Розділ 8.**

### **МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ**

#### **Тема 8.1. Сутність валютно-фінансових відносин**

##### **План:**

1. Національні та міжнародна валютно-фінансова системи, їх сутність і елементи.
2. Валютні елементи системи.
3. Фінансові елементи системи.

##### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Національні та міжнародна валютно-фінансова системи, їх сутність і елементи; валютні елементи системи; фінансові елементи системи.

##### **Питання на повторення:**

1. У чому зв'язок і відмінність основних елементів національної і світової валютних систем?
2. Що таке міжнародна валютно-фінансова система та які її ключові елементи?
3. Що таке демонетизація золота та які її причини?

##### **Тематика творчих завдань:**

1. Світовий фінансовий ринок: структура, динаміка, перспективи.
2. Сутність та особливості розвитку євроринку.
3. Світовий ринок золота.

4. Міжнародні фінансові активи: загальна характеристика та інструменти.
5. Світовий валютний ринок: сутність, специфіка та перспективи розвитку.
6. Світовий кредитний ринок: сутність, специфіка та перспективи розвитку.
7. Світовий ринок цінних паперів: сутність, специфіка та перспективи розвитку.
8. Світовий ринок золота: сутність, специфіка та перспективи розвитку.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С. Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2004. – 409 с.
4. Будкін В. С. Економічна глобалізація : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Будкін, А. С. Філіпенко та ін. – К. : Київський університет, 2009. – 543 с.
5. Довгаль Е. А. Макроэкономика : уч. пос. для студ. экон. спец. / Е. А. Довгаль ; Нар. укр. акад. – Х. : НУА, 2010. – 300 с.
6. Ершов М. В. Валютно-финансовые механизмы в современном мире. Кризисный опыт конца 90-х. / М. В. Ершов. – М. : Экономика, 2000.
7. Міжнародна економіка : навч. посібник / Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
8. Міжнародна торгівля : навч. посібник / Циганкова Т. М., Петрашенко Л. П., Кальченко Т. В. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.
9. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підруч. / А.С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
10. Хэррис Дж. Метвил. Международные финансы / Дж. Метвил Хэррис. – М. : Филинь, 1996. – 564 с.
11. Шевчук В. О. Платіжний баланс, економічне зростання і стабілізаційна політика : монографія / В. О. Шевчук. – Львів : Кальварія, 2008. – 734 с.
12. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика : підручник / В. О. Шевчук. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
13. Шмырева В. К. Международные валютно-кредитные отношения : учебник / В. К. Шмырева, В. И. Колесников, Л. Ю. Климов. – СПб. : ПИТЕР, 2002.

## **Тема 8.2. Світова валютна система та еволюція її розвитку**

### **План:**

1. Характеристика, структура та функції валютного ринку.
2. Види валютних ринків і валютні операції.
3. Еволюція світової валютної системи.

### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Бреттон-Вудська валютна система, валюта, валютна ліквідність, валютний курс, валютний опціон, Європейська валютна система, «золотий стандарт», міжнародна валютна система, паритет купівельної спроможності валют, рівноважний валютний курс, своп-операція, спот-курс, форвардні операції, ф'ючерсні операції, хеджування, Ямайська валютна система.

#### **Питання на повторення:**

1. У чому сутність валютного курсу як вартісної категорії?
2. Від яких факторів залежить динаміка валютного курсу?
3. Що таке номінальний і реальний валютний курс?
4. Як впливають зміни валютного курсу на учасників МЕВ?
5. Що таке валютна політика і які її форми?
6. Які мета і форми валютних обмежень?
7. Що таке конвертованість валюти?
8. У чому різниця між частковою та вільною конвертованістю валют?
9. Що таке валютний (обмінний) курс, спот-курс, форвард-курс?
10. Які види валютних котирувань вам відомі? У чому їх відмінності?
11. У чому полягають відмінності номінального та реального валютного курсу?
12. Як розраховуються номінальний ефективний і реальний ефективний валютні курси?
13. У чому причини виникнення множинної валютної практики і в яких формах вона проявляється?
14. Які основні способи фіксації валютного курсу?
15. Якими основними способами встановлюється обмежено гнучкий валютний курс?
16. Які різновиди плаваючого валютного курсу вам відомі?
17. В яких випадках і в яких формах здійснюється політика гібридних валютних курсів?
18. Які основні параметри валютного коридору?
19. Як здійснюється політика повзучої фіксації валютного курсу?
20. Що визначає попит і пропозиція на іноземну валюту?
21. Як визначається рівноважний валютний курс?

22. Як відбувається адаптація валютного курсу в умовах плаваючого валютного курсу?
23. Як відбувається адаптація валютного курсу в умовах фіксованого валютного курсу?
24. Як називаються зміни вартості валюти при фіксованому та плаваючому валютному курсі?
25. Як зростання або падіння валютного курсу впливає на ціни вітчизняних та іноземних товарів?
26. Як вимірюється еластичність попиту та пропозиції іноземної валюти і чому вона важлива для економічної політики?
27. Які параметри стабільного і нестабільного валютного ринку?
28. Дайте визначення золотого стандарту і коротко опишіть його історію.
29. Чим золотодевізний стандарт відрізняється від золотого?
30. Які були ключові елементи Бреттон-Вудської валютної системи?
31. Дайте характеристику сучасної валютної системи та її основних елементів.
32. У чому полягає сутність європейської валютної системи і які її основні параметри?

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Світовий валютний ринок: сучасні тенденції і перспективи.
2. Роль міжнародних фінансових організацій у функціонуванні світової валютної системи.
3. Єдина валюта країн ЄС - євро: проблеми і перспективи.
4. Види валютних ринків та їх специфіка.
5. Золотий стандарт як перший етап розвитку світової валютної системи.
6. Генуезька валютна система (золотодевізний стандарт) та її особливості.
7. Бреттон-Вудська валютна система (доларовий стандарт): загальна характеристика та наслідки введення.
8. Ямайська валютна система (стандарт SDR): причини введення та особливості.
9. Європейська регіональна валютна система та її особливості.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.

3. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С. Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2004. – 409 с.
4. Будкін В. С. Економічна глобалізація : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Будкін, А. С. Філіпенко та ін. – К. : Київський університет, 2009. – 543 с.
5. Довгаль Е. А. Макроэкономика : учеб. пособ. для студ. экон. спец. / Е. А. Довгаль ; Нар. укр. акад. – Х. : НУА, 2010. – 300 с.
6. Ершов М. В. Валютно-финансовые механизмы в современном мире. Кризисный опыт конца 90-х. / М. В. Ершов. – М. : Экономика, 2000.
7. Міжнародна економіка : навч. посібник / Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
8. Міжнародна торгівля : навч. посібник / Циганкова Т. М., Петрашенко Л. П., Кальченко Т. В. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.
9. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підруч. / А.С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
10. Хэррис Дж. Метвил. Международные финансы / Дж. Метвил Хэррис. – М. : Филинь, 1996. – 564 с.
11. Шевчук В. О. Платіжний баланс, економічне зростання і стабілізаційна політика : монографія / В. О. Шевчук. – Л. : Кальварія, 2008. – 734 с.
12. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика : підручник / В. О. Шевчук. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
13. Шмырева В. К. Международные валютно-кредитные отношения : учебник / В. К. Шмырева, В. И. Колесников, Л. Ю. Климов. – СПб. : ПИТЕР, 2002.

### **Тема 8.3. Світовий фінансовий ринок**

#### **План:**

1. Суб'єкти міжнародного фінансового ринку.
2. Міжнародні фінансові центри.
3. Міжнародні організації з регулювання валютно-кредитних відносин.

#### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Суб'єкти міжнародного фінансового ринку; міжнародні фінансові центри; міжнародні розрахунки; податкові гавані; офшорні зони.

##### **Питання на повторення:**

1. Які форми фінансових активів вам відомі?
2. Яка структура міжнародного валютного ринку і які його обсяги?
3. Торгівля якими валютами відіграє основну роль на міжнародному валютному ринку? Хто є основними партнерами з торгівлі?
4. Що таке валютний арбітраж, як і для чого він здійснюється, які його основні форми?

5. Які ризики належать до валютних і які способи захисту від цих ризиків існують в ринковій практиці?

6. Чим незахищений процентний арбітраж відрізняється від захищеного?

7. Опишіть структуру міжнародного кредитного ринку.

### **Тематика творчих завдань:**

1. Суб'єкти міжнародного фінансового ринку та їх класифікація.
2. Міжнародні фінансові центри та тенденції їх розвитку.
3. Офшорні зони: причини, тенденції, наслідки розвитку.
4. Світові та регіональні організації з регулювання валютно-кредитних відносин.
5. Найбільші світові банки та особливості їх розвитку.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С. Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2004. – 409 с.
4. Будкін В. С. Економічна глобалізація : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Будкін, А. С. Філіпенко та ін. – К. : Київський університет, 2009. – 543 с.
5. Довгаль Е. А. Макроэкономика : учеб. пособ. для студ. экон. спец. / Е. А. Довгаль ; Нар. укр. акад. – Х. : НУА, 2010. – 300 с.
6. Ершов М. В. Валютно-финансовые механизмы в современном мире. Кризисный опыт конца 90-х. / М. В. Ершов. – М. : Экономика, 2000.
7. Міжнародна економіка : навч. посібник / Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2004. – 672 с.
8. Міжнародна торгівля : навч. посібник / Циганкова Т. М., Петрашенко Л. П., Кальченко Т. В. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.
9. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підруч. / А.С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
10. Хэррис Дж. Метвил. Международные финансы / Дж. Метвил Хэррис. – М. : Филинь, 1996. – 564 с.
11. Шевчук В. О. Платіжний баланс, економічне зростання і стабілізаційна політика : монографія / В. О. Шевчук. – Л. : Кальварія, 2008. – 734 с.
12. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика : підручник / В. О. Шевчук. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
13. Шмырева В. К. Международные валютно-кредитные отношения : учебник / В. К. Шмырева, В. И. Колесников, Л. Ю. Климов. – СПб. : ПИТЕР, 2002.



## **Тема 8.4. Основні складові міжнародної платіжної системи. Платіжний баланс країни**

### **План:**

1. Платіжний баланс країни та його функції.
2. Структура платіжного балансу.

### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Платіжний баланс країни; функції платіжного балансу країни; типи платіжного балансу країни; структура платіжного балансу; умови рівноваги платіжного балансу країни.

#### **Питання на повторення:**

1. Коли і ким була створена теорія платіжного балансу?
2. Які проблеми платіжного балансу вирішують його концепції?
3. Що таке платіжний баланс і для чого він складається?
4. У чому полягає сенс системи подвійного запису? Які операції реєструються за кредитом і які за дебетом?
5. Дайте визначення економічної території країни. Чим вона відрізняється від географічної території країни?
6. У чому полягає відмінність резидентів від нерезидентів у межах платіжного балансу?
7. За якою ціною здійснюється реєстрація операцій у платіжному балансі і як вона визначається?
8. У який момент і в яких розрахункових одиницях реєструються операції в платіжному балансі?
9. Назвіть основні вихідні джерела інформації для складання платіжного балансу. У чому переваги і недоліки кожного з них?
10. На які два великих рахунки розділяється платіжний баланс і як вони визначаються? У чому причина неминучості пропусків і помилок?
11. Як визначається торгівля товарами в рахунку поточних операцій і на який вартісній основі ведеться її облік?
12. Дайте визначення послуг та назвіть основні статті, за якими класифікуються послуги.
13. Що таке доходи і які види доходів враховуються в платіжному балансі?
14. Які трансфери вважаються поточними і які їх найбільш великі статті?
15. У чому полягає відмінність рахунку операцій з капіталом і фінансового рахунку в платіжному балансі?

16. Що таке капітальні трансферти і в якому рахунку вони враховуються?

17. Які критерії віднесення активів до резервних?

18. Назвіть і дайте визначення основних категорій резервних активів відповідно до класифікації платіжного балансу.

19. Що таке виняткове фінансування і як воно враховується в платіжному балансі?

20. Як баланс міжнародних інвестицій пов'язаний з платіжним балансом? Яка його аналітична цінність?

21. Що показує чиста інвестиційна позиція держави і для вирішення яких практичних завдань вона може використовуватися?

### **Тематика творчих завдань:**

1. Структура і динаміка платіжного балансу України.
2. Досвід регулювання платіжного балансу країни (за вибором).
3. Криза платіжного балансу США та можливі шляхи її подолання.
4. Криза платіжного балансу України та можливі шляхи її подолання.
5. Вплив МВФ на світову економіку.
6. Роль Світового банку в економічному розвитку країн світу.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С. Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2004. – 409 с.
4. Будкін В. С. Економічна глобалізація : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Будкін, А. С. Філіпенко та ін. – К. : Київський університет, 2009. – 543 с.
5. Довгаль Е. А. Макроэкономика : учеб. пособ. для студ. экон. спец. / Е. А. Довгаль ; Нар. укр. акад. – Х. : НУА, 2010. – 300 с.
6. Ершов М. В. Валютно-финансовые механизмы в современном мире. Кризисный опыт конца 90-х. / М. В. Ершов. – М. : Экономика, 2000.
7. Міжнародна економіка : навч. посібник / Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2004. – 672 с.
8. Міжнародна торгівля : навч. пос. / Циганкова Т. М., Петрашенко Л. П., Кальченко Т. В. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.
9. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підруч. / А.С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
10. Хэррис Дж. Метвил. Международные финансы / Дж. Метвил Хэррис. – М. : Филинь, 1996. – 564 с.
11. Шевчук В. О. Платіжний баланс, економічне зростання і стабілізаційна політика : монографія / В. О. Шевчук. – Львів : Кальварія, 2008. – 734 с.

12. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика : ідручник / В. О. Шевчук. — К. : Знання, 2008. — 663 с.

13. Шмырева В. К. Международные валютно-кредитные отношения : учебник / В. К. Шмырева, В. И. Колесников, Л. Ю. Климов. — СПб. : ПИТЕР, 2002.

## **Розділ 9.**

### **Тема 9.1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу**

#### **План:**

1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу.
2. Форми та інструменти міжнародного кредитування.

#### **Завдання для САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Міжнародні кредитні відносини, відсоткова ставка, міжнародний рух капіталу, міжнародний кредит, акцептні кредити, бланкові кредити, валютні (грошові) кредити, дефолт, експортний кредит, єврокредити, зовнішній борг, компенсаційні угоди, контокорент, ЛБОР, міжнародний рух капіталу, реструктуризація зовнішньої заборгованості, роловерний кредит, факторинг, фінансові кредити, фірмовий (комерційний) кредит, форфейтинг.

##### **Питання на повторення:**

1. Що таке міжнародний кредит і які функції він виконує?
2. Назвіть основні причини появи міжнародного кредиту.
2. Окресліть основні фактори поширення кредитних відносин у міжнародній сфері.
  1. Яку роль відіграють міжнародні фінансові організації у процесах розвитку міжнародних кредитних відносин?
  2. Вкажіть призначення та охарактеризуйте діяльність МВФ.
  3. Схарактеризуйте структуру та функції установ Групи Світового банку.
  4. У чому полягає специфіка діяльності регіональних фінансових організацій?
  5. Які механізми здійснення міжнародних банківських кредитних операцій вам відомі?
3. Чим відрізняється факторинг від форфейтингу?
4. У чому полягає проблема зовнішньої заборгованості? Розкрийте її сутність та масштаби.
5. Проаналізуйте соціально-економічні наслідки зовнішнього боргу.

6. Якими причинами обумовлена необхідність залучення зовнішніх кредитів для країни?
7. Що таке кредитна дискримінація і кредитна блокада?
8. Яка роль держави в регулюванні міжнародного кредиту?
9. У чому специфіка експортно-імпортних банків?
10. У яких формах здійснюється міждержавне регулювання міжнародного кредиту?
11. Які особливості і форми міжнародного кредитування та фінансування країн, що розвиваються?
12. Що таке офіційне фінансування розвитку та офіційна допомога розвитку?
13. Які методи врегулювання зовнішнього боргу?
14. У чому особливості глобальної фінансової кризи в 2007–2009 рр.?

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Міжнародна мобільність факторів виробництва: причини, наслідки.
2. Міжнародний рух капіталу: його мета, форми та сучасні тенденції.
3. Особливості використання нових форм міжнародного кредиту (форфейтинг, факторинг).
4. План Маршалла як форма використання міжнародного кредиту.
5. Досвід використання міжнародного кредиту як інструменту економічних санкцій.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. Є. Ф. Жукова. – М. : Прогрес, 2009. – 259 с.
4. Міжнародні фінанси : підручник / за ред. О. І. Рогача. – К. : Либідь, 2008. – 784 с.
5. Моїсєєв А. А. Міжнародні фінансові організації (правові аспекти діяльності) / А. А. Моїсєєв. – М. : Омега-Л, 2009.
6. Шанкр П. П. Співробітництво з фінансовими організаціями / П. П. Шанкр. – М. : Омега-Л, 2009. – 305 с.
7. Samuel Barkin J. International Organization : Theories and Institutions. Palgrave Macmillan, 2006. – 185 p.
8. Фінанси : підручник / [за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова]. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
9. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / [под. ред. Л. Н. Красавиной]. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 576 с.
10. Суэтин А. А. Международный финансовый рынок : учебник / А. А. Суэтин. – М. : КНОРУС, 2007. – 264 с.

11. Моисеев С. Р. Международные валютно-кредитные операции : уч. пос. / С. Р. Моисеев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Дело и сервис, 2007. – 816 с.
12. Оспішев В. І. Міжнародні фінанси : навч. пос. / В. І. Оспішев, О. П. Близнюк, В. В. Кривоший. – К. : Знання, 2006. – 335 с.
13. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. пос. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – К. : Знання, 2008. – 406 с.

## **Тема 9.2. Форми й інструменти міжнародного кредитування**

### **План:**

1. Класифікація кредитів.
2. Проблема зовнішньої заборгованості та її чинники.

### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Класифікація кредитів; проблеми зовнішньої заборгованості; зовнішній борг; чинники, що зумовлюють виникнення проблем зовнішньої заборгованості.

#### **Питання на повторення:**

1. Які основні аналітичні інструменти використовуються для оцінки рівня зовнішньої заборгованості?
2. Як класифікуються країни за рівнем зовнішньої заборгованості?
3. Що показує боргова крива Лаффера?
4. Як працює механізм реструктуризації зовнішнього боргу?
5. Чи можуть міжнародна торгівля і міжнародний рух факторів виробництва заміщати один одного?
6. Як пояснюється міжнародний рух факторів виробництва:
  - а) теорією порівняльних переваг;
  - б) теорією співвідношення факторів виробництва?
7. Як співвідносяться торгівля товарами та рух капіталу за правилом Вальраса?
8. Назвіть основні форми капіталу за джерелами його походження, за характером використання, за термінами вкладення і за виконуваними функціями.
9. Дайте визначення міжнародного запозичення і кредитування.

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Кредитний рейтинг країни: розрахунок, динаміка, наслідки.
2. Проблеми виникнення кризи зовнішньої заборгованості в світі і шляхи її подолання.
3. Зовнішній борг України: показники та їх динаміка.
4. Зовнішній борг Росії: показники та їх динаміка.

5. Зовнішній борг Німеччини: показники та їх динаміка.
6. Зовнішній борг США: показники та їх динаміка.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. Є. Ф. Жукова. – М. : Прогрес, 2009. – 259 с.
4. Міжнародні фінанси : підручник / за ред. О. І. Рогача. – К. : Либідь, 2008. – 784 с.
5. Моїсєєв А. А. Міжнародні фінансові організації (правові аспекти діяльності) / А. А. Моїсєєв. – М. : Омега-Л, 2009.
6. Шанкр П. П. Співробітництво з фінансовими організаціями / П. П. Шанкр. – М. : Омега-Л, 2009. – 305 с.
7. Samuel Barkin J. International Organization : Theories and Institutions. Palgrave Macmillan, 2006. – 185 p.
8. Фінанси : підручник / [за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова]. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
9. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / [под. ред. Л. Н. Красавиной]. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 576 с.
10. Суэтин А. А. Международный финансовый рынок : учебник / А. А. Суэтин. – М. : КНОРУС, 2007. – 264 с.
11. Моисеев С. Р. Международные валютно-кредитные операции : учебное пособие / С. Р. Моисеев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Дело и сервис, 2007. – 816 с.
12. Оспішев В. І. Міжнародні фінанси : навчальний посібник / В. І. Оспішев, О. П. Близнюк, В. В. Кривоший. – К. : Знання, 2006. – 335 с.
13. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навчальний посібник / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – К. : Знання, 2008. – 406 с.

## **Розділ 10.**

### **МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ**

#### **Тема 10.1. Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій**

##### **План:**

1. Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій.
2. Міжнародний інвестиційний ринок та інвестиційні ресурси.

##### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Міжнародні інвестиції, міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність, міжнародний ринок цінних паперів, політика регулювання і стимулювання міжнародної інвестиційної діяльності.

### **Питання на повторення:**

1. Дайте визначення поняття та економічної сутності інвестицій на макро- та мікрорівнях.
2. Які найбільш суттєві ознаки інвестицій?
3. Як визначаються інвестиції та їх основні види в українському законодавстві?
4. Схарактеризуйте (за ознаками та видами) функціонально-елементний склад інвестицій.
5. Як впливає динаміка показників чистих інвестицій на економічний розвиток країни?
6. У чому полягає «ефект мультиплікатора»?
7. Дайте визначення поняття «міжнародні інвестиції».
8. Чим відрізняються зарубіжні та іноземні інвестиції?

### **Тематика творчих завдань:**

1. Роль держави в залученні і регулюванні закордонних інвестицій.
2. Зростання прямих закордонних інвестицій і значення транснаціональних корпорацій.
3. Міжнародний венчурний бізнес.
4. Міжнародна консалтингова діяльність.
5. Офшори у світовій економіці: причини виникнення та сучасний стан.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Грідасов В. М. Інвестування : навч. пос. / В. М. Грідасов, С. В. Кривченко, О. Є. Ісаєва. – К. : ЦУЛ, 2004. – 164 с.
4. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман ; пер. с англ. – М. : Дело, 1997. – 1008 с.
5. Крушвиц Л. Финансирование и инвестиции / Л. Крушвиц; пер. с нем. – СПб. : Питер, 2000. – 348 с.
6. Сергеев И. В. Организация и финансирование инвестиций / И. В. Сергеев, И. И. Веретенникова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 272 с.
7. Шарп Ф. Инвестиции / Ф. Шарп, Г. Александер, Д. Бейли; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 1020 с.
8. Шевчук В. Я. Основы инвестиційної діяльності / В. Я. Шевчук, П. С. Рогожин. – К. : Генеза, 1997. – 384 с.
9. Ястремская Е. Н. Инвестирование : конспект лекций / Е. Н. Ястремская. – Х. : РИО ХГЭУ, 1999. – 84 с.
10. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади : наук. вид. / О. М. Ястремська. – Х. : ХДЕУ, 2004. – 472 с.

## **Тема 10.2. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність**

### **План:**

Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність.

Політика регулювання і стимулювання інвестицій.

### **Завдання для САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Міжнародна інвестиційна діяльність в Україні, спеціальні (вільні) економічні зони, індустріальні (промислові) парки.

#### **Питання на повторення:**

1. Яка мотивація здійснення державної іноземної допомоги?
2. Чим характеризуються складові міжнародних інвестицій?
3. Які існують особливості міжнародних інвестицій?
4. У чому проявляється мотивація руху капіталу?
5. Які ви знаєте види і форми руху капіталу?
6. Які основні мотиви «втечі капіталу»? Дайте пояснення.
7. Чим відрізняються фінансові і матеріальні інвестиції, їхній зв'язок з прямими і портфельними? Які інвестиції превалюють у структурі міжнародного руху капіталу?
8. Як здійснюється оцінка рівня ліквідності інвестицій?

#### **Тематика творчих завдань:**

1. Проблеми і перспективи участі іноземного капіталу в економіці України.
2. Потенційні і реальні умови залучення іноземних інвестицій в економіку України.
3. Вільні економічні зони та їх роль в залученні іноземного капіталу.

#### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Грідасов В. М. Інвестування : навч. посіб. / В. М. Грідасов, С. В. Кривченко, О. Є. Ісаєва. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 164 с.
4. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман; пер. с англ. – М. : Дело, 1997. – 1008 с.
5. Крушвиц Л. Финансирование и инвестиции / Л. Крушвиц; пер. с нем. – СПб. : Питер, 2000. – 348 с.



6. Сергеев И. В. Организация и финансирование инвестиций / И. В. Сергеев, И. И. Веретенникова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 272 с.
7. Шарп Ф. Инвестиции / Ф. Шарп, Г. Александер, Д. Бейли; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 1020 с.
8. Шевчук В. Я. Основи інвестиційної діяльності / В. Я. Шевчук, П. С. Рогожин. – К. : Генеза, 1997. – 384 с.
9. Ястремская Е. Н. Инвестирование : конспект лекций / Е. Н. Ястремская. – Х. : РИО ХГЭУ, 1999. – 84 с.
10. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади : наук. вид. / О. М. Ястремська. – Х. : ХДЕУ, 2004. – 472 с.

## **Розділ 11.**

### **МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ОБМІН**

#### **Тема 11.1. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну**

##### **План:**

Сутність міжнародного науково-технологічного обміну.

Доцільність міжнародної передачі технології.

##### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

##### **Дайте визначення таких понять:**

Передача технології, науково-технологічний обмін, світовий ринок технологій; науково-дослідні, дослідницько-конструкторські розробки; науково-технічний потенціал, високотехнологічні галузі.

##### **Питання на повторення:**

1. Що таке міжнародний науково-технологічний обмін? У чому полягають його особливості?
2. Які передумови сприяли розвитку міжнародного обміну технологіями?
3. Назвіть комерційні та некомерційні способи передачі технології на міжнародному ринку технологій.
4. У яких формах проявляється економічна доцільність експорту та імпорту технології?
5. Назвіть найпоширеніші форми передачі технології.
6. Яким чином здійснюється міжнародна передача технології?
7. Назвіть основні моделі технологічного маркетингу. В чому проявляється схожість та відмінність між технологічним маркетингом і маркетингом традиційної продукції?

### **Тематика творчих завдань:**

1. Світовий ринок технологій: структура, особливості, сучасні тенденції.
2. Міжнародний науково-технологічний обмін у сучасній світовій економіці.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Липов В. В. Міжнародна економіка : світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної економічної взаємодії : навч.-практ. пос. / В. В. Липов. – К. : «Професіонал», 2008. – 368 с.
4. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Практикум : навч.-практ. пос. / В. В. Липов. – К. : «Професіонал», 2009. – 336 с.
5. Дахно І. І. Світова економіка : навч. пос. / І. І. Дахно. – Видання 2-ге перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2008. – 280 с.
6. Глобальна економіка : навч. пос. / Мазурок П. П., Одягайло Б. М., Кулішов В. В., Сазонец О. М. – Л. : Магнолія 2006, 2009. – 208 с.
7. Герасимчук В. Г. Міжнародна економіка : навч. пос. / В. Г. Герасимчук, С. В. Войтко. – К. : Знання, 2009. – 302 с.
8. Світовий ринок товарів та послуг : підручник. У 2 ч. Ч. 2 / А. А. Мазаракі, Є. М. Воронова, І. В. Чаус та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Х. : Ранок, 2008. – 240 с.

## **Тема 11.2. Доцільність і форми міжнародної передачі технології**

### **План:**

1. Форми міжнародної передачі технології.
2. Вартісна оцінка технології на світових ринках.

### **Завдання для САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Технологічний прогрес, міжнародне науково-технічне співробітництво, міжнародна торгівля, угода, винахід, ліцензія, патент, «ноу-хау», товарний знак.

### **Питання на повторення:**

1. Як визначити верхню ціну продажу технології?
2. Як визначити ефективність та ефект від експорту й імпорту ліцензій?
3. Що слід врахувати, коли альтернативою імпорту ліцензії є організація виробництва продукції на базі вітчизняної розробки?
4. Як можна розрахувати максимально допустимі витрати та мінімально допустиму ціну товару при організації експортного виробництва?
5. Як розрахувати ціну імпортного обладнання у випадку, коли є вітчизняні аналоги і коли їх немає?
6. Як розрахувати суму орендних платежів при обґрунтуванні доцільності лізингу обладнання?
7. За рахунок чого досягається ефект від концентрації виробництва?
8. Охарактеризуйте місце України в системі міжнародного науково-технологічного обміну.

### **Тематика творчих завдань:**

1. Науково-технічна революція (НТР) і її вплив на розвиток світової економіки.
2. Розвиток технопарків та технополісів в світі.

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної економічної взаємодії : навч.-практ. пос. / В. В. Липов. – К. : «Професіонал», 2008. – 368 с.
4. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Практикум : навч.-практ. пос. / В. В. Липов. – К. : «Професіонал», 2009. – 336 с.
5. Дахно І. І. Світова економіка : навч. пос. / І. І. Дахно. – Видання 2-ге перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2008. – 280 с.
6. Глобальна економіка : навч. пос. / Мазурок П. П., Одягайло Б. М., Кулішов В. В., Сазонец О. М. – Л. : Магнолія 2006, 2009. – 208 с.
7. Герасимчук В. Г. Міжнародна економіка : навчальний посібник / В. Г. Герасимчук, С. В. Войтко. – К. : Знання, 2009. – 302 с.
8. Світовий ринок товарів та послуг : підручник. У 2 ч. Ч. 2 / А. А. Мазаракі, Є. М. Воронова, І. В. Чаус та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Х. : Ранок, 2008. – 240 с.

## **Розділ 12.**

### **ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СИСТЕМУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

#### **Тема 12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві**

**План:**

1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві.
2. Форми інтеграційних процесів у світовому господарстві.

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

**Дайте визначення таких понять:**

Економічна інтеграція, форми інтеграції, ефекти економічної інтеграції, інтеграція економічних систем.

**Питання на повторення:**

1. У чому сутність міжнародної економічної інтеграції?
2. Назвіть найважливіші форми регіональної економічної інтеграції.
3. Опишіть основні етапи інтеграції економічних систем.
4. Як впливає участь країни в регіональних інтеграційних угодах на її економіку?
5. Вкажіть особливості сучасного етапу європейської інтеграції.

**Тематика творчих завдань:**

1. Міжнародна економічна інтеграція: зміст, форми, умови розвитку.
2. Стан і перспективи розвитку європейської економічної інтеграції.
3. ОЕСР: мета діяльності, функції, вплив на світову економіку.
4. Регіональна інтеграція у валютно-фінансовій сфері: світовий досвід та можливості його використання в інтеграційних об'єднаннях за участю України.

**Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Гагарина Г. Ю. Экономика Европейского союза : навч. пос. / Г. Ю. Гагарина. – М.: Экономист, 2003.– 399 с.

4. Гончаров Ю. В. Світ. Європа. Україна. Трансформація економіки та інтеграція : навч. пос. / Ю. В. Гончаров, Ю. О. Петін, О. М. Сальник. – К. : Знання України, 2007. – 504 с.

5. Інтеграція України в європейські правові, політичні та економічні системи : монографія / В. А. Манжола, В. І. Муравйов, А. С. Філіпенко та ін. – К. : Київський університет, 2007. – 320 с.

6. Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини : просторові аспекти розвитку : навч. пос. / М. Г. Нікітіна. – К. : ЦУЛ, 2004. – 192 с.

7. Україна в процесах міжнародної інтеграції / В. Р. Сіденко, Ю. В. Павленко, О. І. Барановський та ін. – Х. : Форт, 2003. – 280 с.

8. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : підручник / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.

9. Європейська інтеграція / В. І. Чужиков, Д. О. Ільницький, Г. О. Ковальчук та ін. – К. : КНЕУ, 2009. – 204 с.

10. Шемятинков В. Г. Европейская интеграция : навч. пос. / В. Г. Шемятинков. – М. : Международные отношения, 2003. – 400 с.

## **Тема 12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему міжнародних економічних відносин**

### **План:**

1. Вплив інтеграційних процесів на систему міжнародних економічних відносин.
2. Характеристика основних інтеграційних угруповань.

### **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:**

#### **Дайте визначення таких понять:**

Етапи інтеграційного процесу, суперечливості інтеграційного процесу, інтеграційні угруповання.

#### **Питання на повторення:**

1. Назвіть найпотужніші інтеграційні угруповання сучасності.
2. Вкажіть передумови, особливості і значення північноамериканської інтеграції.
3. Схарактеризуйте специфіку різнорівневої інтеграції країн СНД.
4. Як Ви оцінюєте перспективи Євразійського економічного співтовариства?
5. У чому особливість інтеграційних процесів Азіатсько-Тихоокеанського регіону?

### **Тематика творчих завдань:**

1. Інтеграційне співробітництво країн СНД.
2. Участь України в інтеграційних процесах сучасного світу.
3. Механізм, напрями та проблеми співробітництва України з ЄС.
4. Європейська економічна інтеграція та її вплив на економічні інтереси України.
5. Участь України в діяльності міжнародних економічних організацій.
6. Місце і роль США у світовій економіці.
7. Місце і роль Європейського Союзу у світовій економіці.
8. Місце і роль Японії у світовій економіці.
9. Місце і роль Китаю у світовій економіці.
10. Держави АСЕАН в системі світового господарства.
11. Держави Магрибу в системі світового господарства.
12. Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА).

### **Основна література до теми:**

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.
3. Гагарина Г. Ю. Экономика Европейского союза : навч. пос. / Г. Ю. Гагарина. – М. : Экономист, 2003. – 399 с.
4. Гончаров Ю. В. Світ. Європа. Україна. Трансформація економіки та інтеграція : навч. пос. / Ю. В. Гончаров, Ю. О. Петін, О. М. Сальник. – К. : Знання України, 2007. – 504 с.
5. Інтеграція України в європейські правові, політичні та економічні системи: монографія / В. А. Манжола, В. І. Муравйов, А. С. Філіпенко та ін. – К. : Київський університет, 2007. – 320 с.
6. Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини : просторові аспекти розвитку : навч. пос. / М. Г. Нікітіна. – К. : ЦУЛ, 2004. – 192 с.
7. Україна в процесах міжнародної інтеграції / В. Р. Сіденко, Ю. В. Павленко, О. І. Барановський та ін. – Х. : Форт, 2003. – 280 с.
8. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : підручник / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
9. Європейська інтеграція / В. І. Чужиков, Д. О. Ільницький, Г. О. Ковальчук та ін. – К. : КНЕУ, 2009. – 204 с.
10. Шемятинков В. Г. Европейская интеграция : навч. пос. / В. Г. Шемятинков. – М. : Международные отношения, 2003. – 400 с.

## 5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальним навчально-дослідним завданням у 6-му семестрі є підготовка **курсової роботи**.

За виконання контрольної роботи студент отримує до 30 балів.

Критерії оцінювання виконання контрольної роботи:

Критерії оцінки	Бал за шкалою	
	національною	ECTS
1) Студент показав глибокі теоретичні знання дисципліни; 2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки; 3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження; 4) виконав роботу грамотно, літературною українською мовою; 5) оформив роботу відповідно до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін; 6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження і впевнено відповів на запитання членів комісії.	відмінно	25-30
1) Студент показав досить високі теоретичні знання дисципліни; 2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури; 3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження, однак відчуває труднощі щодо їх обґрунтування; 4) виконав роботу грамотно, літературною українською мовою, але допустив нечисленні граматичні та стилістичні помилки; 5) оформив роботу відповідно до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін; 6) на захисті продемонстрував добрі знання з теми дослідження, відповів на запитання членів комісії.	добре	20-25
		15-20

1) Студент показав достатні теоретичні знання з дисципліни; 2) в основному оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, однак допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу, мають місце окремі фактичні помилки і неточності; 3) не може сформулювати пропозиції і рекомендації з теми дослідження або обґрунтувати їх; 4) допускає помилки в оформленні роботи та її науково-довідкового апарату; 5) допускає численні граматичні та стилістичні помилки; 6) на захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії.	задовільно	10-15
		5-10
При захисті студент проявив повне незнання досліджуваної проблеми, не зумів задовільно відповісти на поставлені питання, що свідчить про несамотійне виконання курсової роботи.	незадовільно	1-5

## **6. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ**

Успіх курсу залежить перш за все від регулярної роботи студентів на лекційних та семінарських заняттях, а також самотійної роботи студентів з підготовки до занять. Робота на семінарських заняттях включає обговорення проблемних питань теми, тестування та інші види завдань. Самостійна робота студентів припускає позааудиторну роботу, що є обов'язковою умовою допуску до підсумкового контролю.

Оцінювання знань, умінь і навичок студентів з дисципліни враховує види планових занять, якими передбачено лекційні, семінарські заняття та самотійну роботу студентів.

Об'єктом поточного контролю знань студентів є:

- рівень активності, систематичності та самотійності роботи протягом двох семестрів над вивченням програмного матеріалу дисципліни (максимальна оцінка у 5-му семестрі — 60 балів, у 6-му семестрі — 30 балів);
- рівень виконання індивідуального завдання у 6-му семестрі (максимальна оцінка – 30 балів).



**6.1. Контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру** базується на оцінюванні активності та рівня знань студентів при обговоренні питань семінарських занять.

Критерії оцінювання:

**а)** рівень активності роботи студентів під час семінарських занять вимірюється середнім значенням одержаних упродовж двох семестрів оцінок:

- за середньої оцінки нижче 3 студент отримує 0 балів;
- за середньої оцінки в інтервалі від 3 до 4 студент отримує 5 балів;
- за середньої оцінки вище 4,0 студент отримує 10 балів.

Оцінка знань студентів під час виступу на семінарських заняттях проводиться за такими критеріями (шкала 5 балів):

- розуміння та ступінь засвоєння теоретичного матеріалу курсу;
- ступінь обізнаності з основною та додатковою літературою, а також із сучасною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань теми;
- уміння використовувати теоретичні знання при розгляді кейсів, виконанні завдань, що розглядаються в аудиторії;
- вміння структурувати та логічно викладати матеріал під час виступів в аудиторії, захищати свою позицію та здійснювати узагальнення інформації під час дискусії.

Відмінна оцінка може бути отримана студентом тоді, коли його відповіді в аудиторії відповідають зазначеним критеріям, і знижуватися на відповідну кількість балів за відсутності певних складових;

**б)** рівень систематичності оцінюється в 5 балів за умови відвідування не менше 75 % семінарських занять;

**в)** рівень самостійності під час вивчення дисципліни передбачає творчі завдання студентів на семінарських заняттях та оцінюється в 5 балів.

Зміст творчого завдання полягає в тому, що студенти повинні підготувати і продемонструвати медіа-презентацію свого виступу згідно з тематикою творчих завдань за відповідними темами курсу у вигляді слайдів у програмі *Power Point* на одному з семінарських занять у групі і відповісти на можливі питання. Тривалість презентації – до 15 хв. (до 10 слайдів). Для виконання творчих завдань рекомендується скористатися переліком корисних посилань для самостійної роботи студентів (**додаток**).

Виконання творчих завдань – це необхідна складова засвоєння курсу і передбачає такі види робіт:

- виступ з власною презентацією творчого завдання на семінарському занятті;
- участь у дискусії щодо творчих завдань, підготовлених іншими студентами групи.

*Максимальна оцінка за творче завдання – 10 балів.*

**6.2. Підсумковий контроль** знань студентів проводиться у вигляді письмових екзаменів у 5-му та 6-му семестрах.

Екзаменаційні завдання складаються на основі затвердженої програми курсу.

Структурно екзаменаційний білет складається з 2-х видів завдань, які включають:

- три теоретичні запитання за програмою курсу.

Оцінювання знань студентів на екзамені здійснюється за 40-бальною системою. Кожне завдання екзаменаційного білета оцінюється окремо за шкалою: 10; 5; 0 балів.

Для оцінювання рівня відповідей студентів на теоретичні запитання використовуються такі критерії:

- відмінному рівню (10 балів) відповідає виявлення всебічного системного і глибокого знання програмного матеріалу; засвоєння основної і додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення як типових, так і нетипових практичних ситуацій; виявлення творчих здібностей у розумінні, викладі й використанні навчально-програмного матеріалу;

- задовільному рівню (5 балів) відповідає виявлення знань основного програмного матеріалу; засвоєння інформації в основному з лекційного курсу; володіння необхідними методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових ситуацій, допускаючи окремі незначні помилки;

- незадовільному рівню (0 балів) відповідає виявлення значних прогалин у знаннях основного програмного матеріалу; володіння окремими поняттями, методиками та інструментами, допускаючи при їх використанні принципові помилки.

**Загальна підсумкова оцінка з дисципліни** складається з суми балів за результатами поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на семестровий екзамен (за умови, що студент набрав 50 і більше балів).

### 6.3. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
1 – 49	незадовільно

## **7. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ У 5-МУ СЕМЕСТРІ**

1. Сутність, рівні та ознаки МЕВ.
2. Об'єкти й суб'єкти МЕВ.
3. Принципи МЕВ.
4. Етапи розвитку МЕВ.
5. Міжнародна торгівля як форма прояву МЕВ.
6. Міжнародний рух капіталу як форма прояву МЕВ.
7. Міжнародна міграція робочої сили як форма прояву МЕВ.
8. Міжнародна передача технологій як форма прояву МЕВ.
9. Міжнародні валютно-фінансові відносини як форма прояву МЕВ.
10. Міжнародна економічна інтеграція як форма прояву МЕВ.
11. Особливості розвитку форм прояву МЕВ на сучасному етапі.
12. Суть і структура середовища МЕВ.
13. Природно-географічне середовище МЕВ.
14. Політико-правове середовище МЕВ.
15. Економічне середовище МЕВ.
16. Соціально-культурне середовище МЕВ.
17. Інфраструктурне середовище МЕВ.
18. Технологічне середовище МЕВ.
19. Організаційні форми МПП та передумови його формування.
20. Економічна сутність міжнародного поділу праці.
21. Фактори розвитку міжнародного поділу праці.
22. Показники, що характеризують рівень участі країни в МПП.
23. Міжнародна спеціалізація як один із напрямів МПП.
24. Міжнародна кооперація як один із напрямів МПП.
25. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці.
26. Меркантилістська теорія міжнародної торгівлі.
27. Теорія абсолютних переваг А. Сміта.
28. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо.
29. Модель пропорційності чинників Хекшера-Оліна.
30. Парадокс Леонтьєва.
31. Модель специфічних чинників П. Самуельсона.
32. Модель життєвого циклу продукту Р. Вернона.
33. Теорія ефекту масштабу П. Кругмана.
34. Теорія конкурентних переваг М. Портера.
35. Модель внутрішньогалузевої торгівлі П. Ліндєрта.
36. Модель технологічного розриву М. Познера.
37. Теорія обкрадаючого зростання Дж. Бхагваті.
38. Група обсягових індикаторів міжнародної торгівлі.
39. Група результуючих показників міжнародної торгівлі.

40. Група структурних показників міжнародної торгівлі.
41. Група показників інтенсивності міжнародної торгівлі.
42. Група показників ефективності зовнішньої торгівлі.
43. Напрями зовнішньоекономічної політики: свобода торгівлі та протекціонізм.
44. Причини та наслідки протекціонізму.
45. Тарифні інструменти торгової політики та їх особливості.
46. Нетарифні інструменти торгової політики: особливості та класифікація.
47. Сутність світового ринку товарів і послуг.
48. Структура світового ринку товарів і послуг.
49. Класифікація товарів на світовому ринку.
50. Стандартизація товарів на світовому ринку.
51. Міжнародні товарні номенклатури.
52. Сучасні тенденції розвитку світового ринку товарів і послуг.
53. Монополізація світового ринку товарів та послуг.
54. Види конкуренції та їх використання у світовій практиці.
55. Сутність та основні види світових цін.
56. Форми торгівлі товарами і послугами.
57. Форми міжнародної торгівлі за специфікою регулювання.
58. Форми міжнародної торгівлі за специфікою взаємодії суб'єктів.
59. Форми міжнародної торгівлі за специфікою предмета торгівлі.
60. Види посередників у міжнародній торгівлі.
61. Специфічні риси міжнародної торгівлі послугами.
62. Класифікація послуг.
63. Міжнародна торгівля інжиніринговими послугами.
64. Міжнародний лізинг та його види.
65. Поняття і класифікація міжнародної інфраструктури.
66. Міжнародна виробнича інфраструктура: поняття та сутність.
67. Складові міжнародної виробничої інфраструктури.
68. Сучасні тенденції розвитку світової транспортної системи.
69. Сучасні тенденції розвитку міжнародного зв'язку.
70. Об'єктивні передумови процесу інтернаціоналізації господарського життя.
71. Етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя.
72. Напрями розвитку інтернаціоналізації господарського життя.
73. Глобалізація економічного розвитку як вищий ступінь інтернаціоналізації.
74. Передумови розвитку процесу глобалізації.
75. Причини розвитку процесу глобалізації.
76. Сутність процесу транснаціоналізації господарської діяльності.
77. Сутність, види та наслідки діяльності ТНК.

78. Основні прояви процесу глобалізації.
79. Технологічна глобалізація: сутність та прояви.
80. Інформаційна глобалізація: сутність та прояви.
81. Глобалізація в сфері культури: сутність та прояви.
82. Економічна глобалізація: сутність та прояви.
83. Фінансова глобалізація: сутність та прояви.
84. Організаційна глобалізація: сутність та прояви.
85. Політична глобалізація: сутність та прояви.
86. Позитивні наслідки глобалізації та їх ознаки.
87. Негативні наслідки глобалізації та їх ознаки.
88. Сутність глобальних проблем сучасності.
89. Найбільш пріоритетні глобальні проблеми сучасності.
90. Шляхи вирішення глобальних проблем сучасності.

## **8. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ У 6-МУ СЕМЕСТРІ**

1. Сутність та специфіка світового ринку праці.
2. Функції та сегменти світового ринку праці.
3. Поняття та категорії міжнародних мігрантів.
4. Еволюція міжнародної міграції робочої сили.
5. Передумови та причини міжнародної міграції робочої сили.
6. Види та форми міжнародної міграції робочої сили.
7. Інтелектуальна міграція й проблема «відпливу умів».
8. Напрями міжнародної трудової міграції на сучасному етапі.
9. Особливості США та Австралії як сучасних центрів тяжіння міжнародної міграції.
10. Особливості Західної Європи та країн Арабського регіону як сучасних центрів тяжіння міжнародної міграції.
11. Особливості Південної Америки та Африки як сучасних центрів тяжіння міжнародної міграції.
12. Особливості Японії та країн НІС як сучасних центрів тяжіння міжнародної міграції.
13. Основні наслідки міграції для країн-постачальників та країн-споживачів робочої сили.
14. Рівні регулювання міжнародної міграції робочої сили.
15. Міграційна політика та її напрями.
16. Форми та методи регулювання міжнародної міграції робочої сили.
17. Роль України на світовому ринку праці.

18. Сутність валютно-фінансових відносин і міжнародних розрахунків.
19. Національна і світова валютні системи та їх елементи.
20. Валюта та її види.
21. Міжнародна ліквідність та засоби міжнародних розрахунків.
22. Категорії фінансових інструментів.
23. Загальна характеристика міжнародних фінансових активів.
24. Світовий фінансовий ринок та його сегменти.
25. Види валютних операцій та валютних ринків.
26. Валютні обмеження.
27. Валютний курс та режими його регулювання.
28. Номінальний та реальний валютний курс.
29. Валютна політика та її види.
30. Валютний ризик та методи управління ним.
31. Еволюція світової валютної системи: золотий стандарт.
32. Еволюція світової валютної системи: золото-девізний стандарт.
33. Еволюція світової валютної системи: доларовий стандарт.
34. Еволюція світової валютної системи: стандарт СПЗ.
35. Європейська валютна система та її характеристика.
36. Класифікація суб'єктів світового фінансового ринку.
37. Світові фінансові центри.
38. Міжнародні фінансові організації, що мають всесвітнє значення.
39. Міжнародні фінансові організації регіонального значення.
40. Поняття та принципи складення платіжного балансу.
41. Платіжний баланс країни: функції та структура.
42. Рівновага та категорії незбалансованості платіжного балансу.
43. Методи регулювання платіжного балансу.
44. Структура і динаміка платіжного балансу України.
45. Міжнародний кредит, його принципи та функції.
46. Роль міжнародного кредиту в розвитку економіки.
47. Структура світового ринку позичкових капіталів.
48. Класифікація форм міжнародного кредиту.
49. Сучасні форми міжнародного кредитування.
50. Валютно-фінансові умови операції міжнародного кредиту.
51. Особливості сучасного етапу міжнародного кредитування.
52. Кредитні ризики та кредитні рейтинги.
53. Проблема зовнішнього боргу та способи управління ним.
54. Поняття та економічна сутність інвестицій.
55. Функціонально-елементний склад інвестицій.
56. Міжнародні інвестиції, їх систематизація та особливості.
57. Види, форми і мотивація руху капіталу.
58. Сутність та складові міжнародного інвестиційного ринку.

59. Кон'юнктура інвестиційного ринку та інвестиційний ризик.
60. Форми та мотивація міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності.
61. Систематизація інвестиційних цінних паперів.
62. Портфельне інвестування в цінні папери.
63. Цілі, принципи, форми державного регулювання інвестиційної діяльності.
64. Спеціальні економічні зони та індустріальні парки як механізми залучення інвестицій.
65. Поняття міжнародного науково-технологічного обміну.
66. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну.
67. Особливості сучасного етапу міжнародного науково-технологічного обміну.
68. Передумови участі в МНТО на макро- та мікрорівнях
69. Економічна доцільність експорту та імпорту технологій.
70. Форми міжнародної передачі технологій.
71. Сегменти світового ринку технологій.
72. Моделі технологічного маркетингу.
73. Вартісна оцінка технологій на світових ринках.
74. Види договорів з передачі технологій.
75. Сутність, головні передумови й цілі інтеграційних процесів.
76. Ознаки міжнародної економічної інтеграції.
77. Етапи інтеграційного процесу.
78. Ефекти інтеграційних процесів.
79. Суперечливі наслідки інтеграційного процесу.
80. Характеристика основних інтеграційних угруповань: Європейський Союз (ЄС).
81. Характеристика основних інтеграційних угруповань: Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА).
82. Характеристика основних інтеграційних угруповань: МЕРКОСУР.
83. Характеристика основних інтеграційних угруповань: Організація Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС).
84. Характеристика основних інтеграційних угруповань: Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).
85. Характеристика основних інтеграційних угруповань: Співдружність незалежних держав (СНД).
86. Інтеграційні об'єднання Латинської Америки.
87. Інтеграційні об'єднання Африки.
88. Характеристика основних інтеграційних угруповань.
89. Участь України в інтеграційних процесах сучасного світу.
90. Механізм, напрямки та проблеми співробітництва України з ЄС.

Навчальне видання

**Довгаль** Олена Андріївна  
**Сердюк** Ганна Валеріївна

## **МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

Методичні рекомендації  
до самостійної роботи студентів 3-го курсу  
спеціальності «Міжнародні економічні відносини»  
освітньої програми «Міжнародні економічні відносини»

Коректор *І. Ю. Азаркова*  
Комп'ютерне верстання *Н. Є. Пруднік*  
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 3,75. Наклад 300 пр. Зам. № 174/18.

Видавець і виготовлювач  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,  
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.  
Свідотство суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна  
Тел. 705-24-32